

Postoje české veřejnosti k válce na Ukrajině v létě a na podzim 2023

Výzkum zpracoval analytický ústav STEM s finanční podporou nadace Blíž k sobě.

Poslední aktualizace: 10. 10. 2023

Metodika a kontext

Výzkumná zpráva vychází z devíti vln výběrového šetření TRENDY, které STEM realizoval v období od dubna 2022 do září 2023 na základě totožné metodologie. Nejpodrobnější šetření proběhlo v červnu 2023 (s finanční podporou nadace Blíž k sobě). K aktualizaci vybraných, ale ne všech otázek došlo naposledy v září 2023. Kapitola 1 ukazuje základní ukazatele na datech z obou vln. Ostatní kapitoly pak představují třídění podle různých dílčích proměnných a vychází z červnových dat, která jsou mnohem detailnější.

Typ výzkumu: kvantitativní šetření na výběrovém souboru dospělé populace

Reprezentovaná populace: Občané ČR starší 18 let

Způsob sběru dat: kombinace online a osobního dotazování (CAWI a CAPI).

Velikost výběrového souboru: červen 2023: N = 1050; září 2023: N = 1089

Způsob zajištění reprezentativity výběrového souboru: Sběr a dovažování dle kvót a vážení na minulou volbu ve volbách do PS PČR 2021 a ve druhém kole prezidentských voleb 2023

Základní kvóty: věk, pohlaví, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, socio-ekonomický status*

Křížené kvóty: pohlaví*věk, pohlaví*vzdělání

Termín dotazování: červen 2023: 8. až 16. června 2023; září 2023: 7.–17. 9. 2023

Kontext: Nejdůležitějším vnitrostátním tématem byla vysoká inflace spolu a dozvuky nedávno představeného vládního konsolidačního balíčku na ozdravení veřejných financí. Válka na Ukrajině zůstávala nadále klíčovým mezinárodním tématem. V průběhu sběru červnových dat, 10. 6., došlo v Brně ke smrtelnému pobodání romského muže Ukrajincem, což následně vyvolalo konflikty mezi romskou a ukrajinskou menšinou. Média o události nejvíce informovala až 12. 6. Incident mohl částečně ovlivnit postoje některých respondentů, ale předpokládáme, že většina respondentů jím spíše ještě ovlivněna nebyla. Naopak během zářijového sběru dat už společnost plně vstřebala informaci o obvinění 18letého Ukrajince ze znásilnění a pokusu o vraždu 15leté dívky. Přestože nešlo o uprchlíka, ale na území ČR dlouhodobě pobývajícím Ukrajincem, případ získal velkou mediální pozornost a mohl se projevit ve veřejném mínění.

Shrnutí 1/3

1. Z hlediska postojů k válce lze společnost rozdělit do tří přibližně stejně velkých skupin: (1) lidé proti-ruští, kteří jsou zároveň pro podporu Ukrajiny ve znovuzískání území, (2) lidé rovněž proti-ruští (vinící Rusko z války), kteří však preferují brzký konec války i za cenu toho, že Ukrajina ztratí území, a (3) lidé, kteří různou měrou o západním rámování konfliktu pochybují a přiklánějí se k ruskému výkladu. Poslední třetinu lze rozdělit na 19 % pochybujících a asi 15 % s jasným příklonem k ruskému rámování války.
2. Celková podpora ukrajinským uprchlíkům zůstává od léta 2022 stabilní a lehce nadpoloviční. Nicméně v září 2023 došlo oproti červnu 2023 k mírnému úbytku těch, kdo považují za určitě nebo spíše správné, že ČR nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům. Zatímco v červnu takto podporovalo ukrajinské uprchlíky 56 % veřejnosti, v září to bylo jen 51 %. Asi 40 % veřejnosti si pak myslí, že by uprchlíci měli dostat příležitost zůstat zde i po konci války, zbytek je proti.
3. Celkem jen čtvrtina veřejnosti považuje ukrajinské uprchlíky za přínos české společnosti. Naopak převažují obavy, například z dopadu na ekonomiku, dostupnost míst ve školách nebo bezpečnostní situaci. Přibližně polovina těch, kdo podporují setrvání uprchlíků, tak pravděpodobně nemá v první řadě utilitární motiv (např. doplnění pracovní síly), ale spíše altruistický motiv (je správné pomáhat, i když to může mít souviset s náklady pro společnost).
4. Postoje k podpoře ukrajinských uprchlíků i k válce jako takové silně souvisí s vzděláním, materiálním zajištěním a také volebními preferencemi a vztahem k EU: u lidí s vyšším vzděláním, lépe zajištěných a jasně pro-evropských je vyšší pravděpodobnost, že budou podporovat umožnění pobytu uprchlíkům a podporu Ukrajiny ve válce. Zatímco voliči vládní koalice jsou ve svých postojích dost jednotní, voliči parlamentní opozice, především hnutí ANO, jsou v otázkách války a uprchlíků mnohem více rozdělení.

Shrnutí 2/3

5. Asi čtvrtina populace podporuje rychlé přijetí Ukrajiny do NATO, resp. EU. Pokud přidáme i ty, kteří podporují přijetí „výhledově“, dostáváme se asi na poloviční podporu veřejnosti. Poměrně dost lidí (ca 25 %) pak nemá názor nebo je podle nich na rozhodnutí ještě příliš brzy, což ukazuje, že jde stále ještě o veřejně málo prodiskutované téma. Proti přijetí je jen 20, resp. 23 %.
6. Lidé s odlišnými postoji vůči ukrajinským uprchlíkům se místy překvapivě málo liší v postojích k velkým migračním menšinám v ČR. Například v hodnocení Slováků nebo Vietnamců, ale třeba i Bulharů jsou poměrně malé rozdíly, pokud srovnáváme hodnocení těch, kdo by umožnili pobyt UA uprchlíkům, s těmi, kdo by ho neumožnili. Je vidět, že uprchlíci z Ukrajiny představují speciální politické a světonázorové téma, které není jen prostým odrazem migračních postojů.
7. Po počátečním vzednutí solidarity přišlo u části veřejnosti vystřízlivění, které se projevuje tím, že dvě pětiny (42 %) lidí uvádí, že se jejich postoj k UA uprchlíkům od začátku války zhoršil. Přes polovinu (54 %) říká, že se nezměnil, ostatní, že se zlepšil. Přitom jen 18 % veřejnosti hodnotí své vlastní zkušenosti s ukrajinskými uprchlíky jako převážně negativní, zatímco 23 % je hodnotí jako převážně pozitivní. Dalších 38 % je hodnotí jako smíšené (podobnou měrou pozitivní jako negativní) a zbytek kontakty nemá. Jinými slovy, téměř dvojnásobný podíl lidí říká, že se jejich postoje k uprchlíkům zhoršily, ve srovnání s tím, kolik lidí má převážně negativní osobní zkušenosti. Je tedy pravděpodobný velký vliv mediálního působení včetně sociálních médií, a to i na pozadí toho, že většina veřejnosti dnes osobní zkušenosti s UA uprchlíky má.

Shrnutí 3/3

8. Téměř tři čtvrtiny veřejnosti (73 %) nevnímají v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků žádnou změnu ve své osobní situaci nebo je pro ně tato změna neutrální. Ze zbývajících čtvrtiny vnímají lidé nejčastěji negativní dopad na osobní situaci. Ovšem mezi těmi, kdo pobyt ukrajinských uprchlíků u nás rozhodně odmítají, je více než polovina těch, kdo vnímají negativní dopad ukrajinských uprchlíků na svůj život.
9. Za přijímání uprchlíků Češi udělili českým úřadům průměrnou známku 3,2, což obecně není špatná známka: při hodnocení téměř čehokoliv se průměrné známky ve výzkumech STEM pohybují nejčastěji mezi trojkou a čtyřkou a hodnoty blízko ke trojce lze považovat za slušný výsledek.
10. Samotná existence kontaktu s ukrajinskými uprchlíky má vazbu především na sílu, resp. vyhraněnost vztahu k nimi, méně na to, jestli bude pozitivní, nebo negativní. Některé statistické asociace mezi kontaktem s uprchlíky a postoji k nim jsou v tomto smyslu nelineární: Lidé s nejvíce vyhraněnými postoji na obě strany (ti nejvíce podporující a ti nejvíce odmítaví) mají častěji kontakt s uprchlíky v práci nebo ve škole. Lidé bez takového kontaktu jsou naopak méně vyhranění v postojích. Je vidět, že záleží na kvalitě a kontextu konkrétních kontaktů, nejen na tom, zda probíhají, nebo nikoliv.

KAPITOLA 1

Základní nastavení veřejnosti k válce na Ukrajině a k ukrajinským uprchlíkům

OBSAH KAPITOLY:

- 1.1 Postoje veřejnosti k válce na Ukrajině
- 1.2 Postoje veřejnosti k ukrajinským uprchlíkům

STEM od začátku války sleduje postoje české veřejnosti k válce na Ukrajině a k přijímání ukrajinských uprchlíků. V červnu 2023 jsme revidovali některé naše otázky, aby lépe odrážely to, kam se mezitím diskuse o válce a uprchlících posunula. Toto je první veřejná výzkumná zpráva, která představuje výsledky založené na nových otázkách, byť předběžné výsledky již byly zveřejňovány v médiích v průběhu léta 2023.

POSTOJE K VÁLCE:

Postoje české veřejnosti k válce lze ve zkratce označit jako proti-ruské, ale zároveň poměrně pasivní ve smyslu velké podpory tzv. politiky appeasementu. Jakkoliv tedy dvě třetiny veřejnosti souhlasí s tím, že jednoznačným viníkem války na Ukrajině je Rusko, jen lehce přes třetinu si zároveň přeje, aby ČR podporovala Ukrajinu ve znovuzískání ztraceného území i za cenu možného prodloužení konfliktu.

POSTOJE K UPRCHLÍKŮM:

Postoje k tomu, aby ČR přijímala uprchlíky z Ukrajiny a umožňovala jim pobyt u nás jsou poměrně stabilní, byť s mírným poklesem podpory v září 2023. Podle nejnovější dat tak 51 % veřejnosti určitě nebo spíše souhlasí s tím, aby česká ČR nadále umožňovala pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala. Naopak 49 % je spíše nebo určitě proti.

1.1 Postoje veřejnosti k válce na Ukrajině

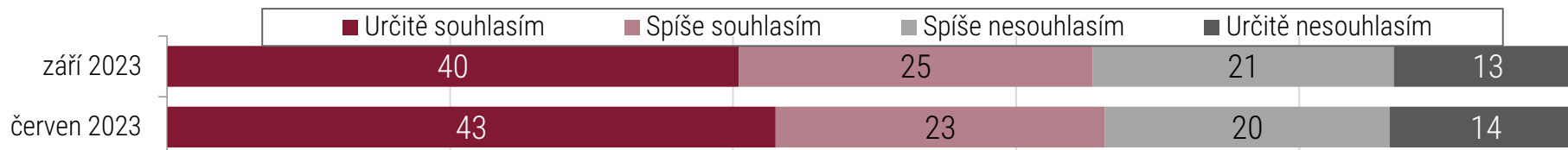
Pro základní vyjádření postojů české veřejnosti k válce na Ukrajině využíváme tři položky. Rozložení odpovědí na ně se mezi létem a podzimem 2023 příliš neměnilo.

Dvě třetiny veřejnosti určitě nebo spíše souhlasí s tvrzením, že Rusko je jednoznačným viníkem války.

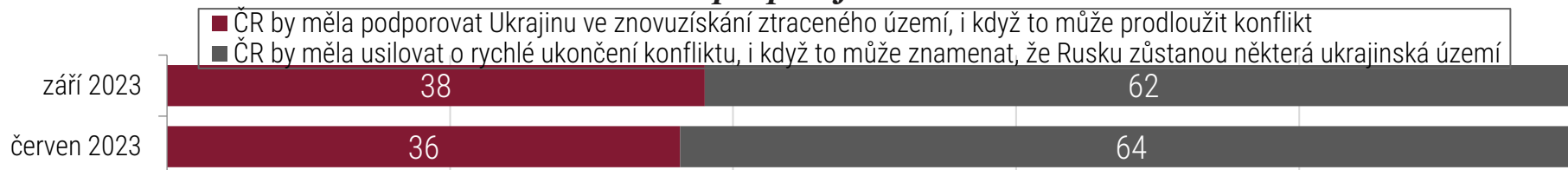
Zároveň ale téměř dvě třetiny zastávají pozici, že ČR by měla usilovat o rychlé ukončení konfliktu, i když to může znamenat, že Rusku zůstanou některá ukrajinská území.

Potvrzuje se také dlouhodobý stav, kdy jen asi 40 % si nadále přeje směřování ČR na Západ, zatímco asi 60 % preferuje, aby ČR zůstávala spíše v neutrální pozici někde mezi Západem a Východem.

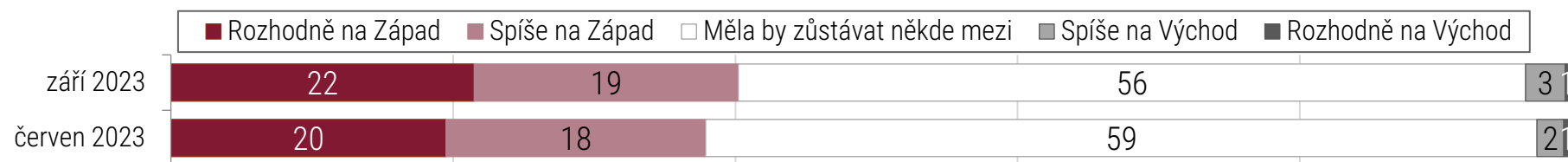
**„Do jaké míry souhlasíte, či nesouhlasíte s následujícím výrokem?
- Rusko je jednoznačným viníkem války na Ukrajině.“**

„Který z následujících přístupů České republiky k válce na Ukrajině spíše podporujete?“

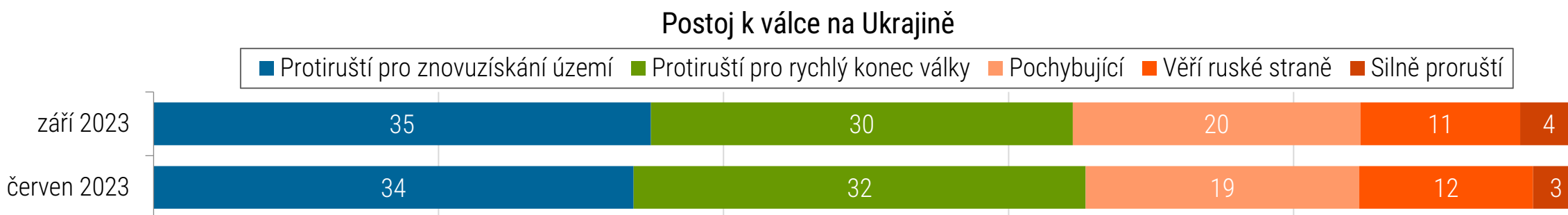
„Kam by měla Česká republika do budoucna směřovat?“

Na základě tří otázek na předchozí straně lze vytvořit index postojů české veřejnosti k válce na Ukrajině. Rozložení populace dle indexu je stabilní v čase.

Z rozložení indexu v populaci je zřejmé, že pokud se bavíme o zavinění války, dvě třetiny veřejnosti se shodnou, že na vině je Rusko. Pokud se ale bavíme o další podpoře Ukrajiny v tom, aby získala svá ztracená území, i když to může znamenat prodloužení války, pro je jen jedna třetina veřejnosti.

Pokud se zaměříme na přibližně třetinu veřejnosti, která nesouhlasí s tím, že Rusko je jednoznačným viníkem války (odstíny červené v grafu), větší část lze označit jako pochybující (20 % v září 2023). Menší část (11 + 4 %) jsou pak lidé, kteří v podstatě přijímají ruské rámování války. Jen nepatrná část veřejnosti (4 % v září 2023) jsou pak natolik proruští, že by si přáli návrat Česka do vlivové sféry Ruska.

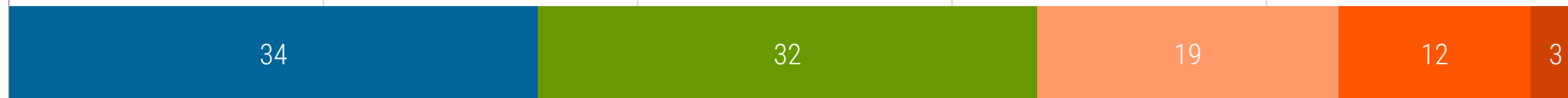

Technická poznámka: konstrukce indexu

Postoj k válce na Ukrajině

■ Protiruští pro znovuzískání území ■ Protiruští pro rychlý konec války ■ Pochybující ■ Věří ruské straně ■ Silně proruští

červen 2023

V tabulce je ukázána logika konstrukce indexu na červnových datech. Odchytky součtů polí jedné barvy od grafu výše jsou dány zaokrouhlováním na celá procenta.

Konstrukce indexu postoje k válce na Ukrajině (v absolutních podílech; celá tabulka=100 %)				Kam by měla Česká republika do budoucna směřovat?			
				Rozhodně na Západ	Spíše na Západ	Měla by zůstat někde mezi	Spíše+rozhodně na Východ
Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:	ČR by měla podporovat Ukrajinu ve znovuzískání území i za cenu delšího trvání války.	Rusko je jednoznačným viníkem války na Ukrajině.	Určitě souhlasím	14	7	7	0
			Spíše souhlasím	1	1	4	0
			Spíše nesouhlasím	0	0	1	0
			Určitě nesouhlasím	0	0	0	0
	ČR by měla usilovat o rychlé ukončení konfliktu i za cenu možných ukrajinských územních ztrát.		Určitě souhlasím	3	4	8	0
			Spíše souhlasím	1	4	12	0
			Spíše nesouhlasím	1	2	15	1
			Určitě nesouhlasím	0	1	11	2

1.2 Postoje veřejnosti k ukrajinským uprchlíkům

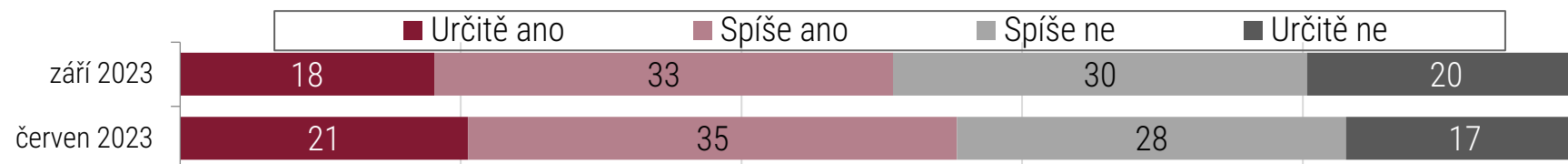
Přibližně polovina veřejnosti podporuje prozatímní setrvání uprchlíků v ČR, většina má však uprchlíky za ohrožení

Podpora veřejnosti v tom, aby byl ukrajinským uprchlíkům nadále umožňován pobyt v ČR, po dlouhé době stability (viz další strana) mírně poklesla o 5 p. b. z 56 % na 51 %. Bude potřeba sledovat, zda jde o jednorázový výkyv způsobený například některými mediálními kauzami, nebo zda půjde o nový stav nebo dokonce trend.

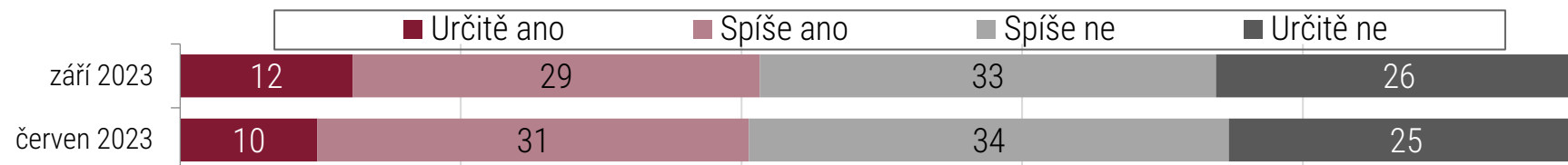
Neklesá však podíl těch, kdo si myslí, že ukrajínští uprchlíci by měli dostat příležitost zůstat u nás i po konci války. Podíl takto smýšlejících je nadále kolem 40 %.

Jen asi čtvrtina (27 %) přitom považuje uprchlíky za přínos pro českou společnost.

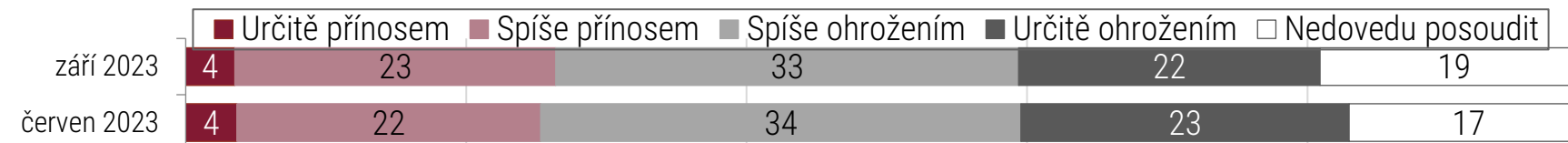
„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

„Měli by ukrajínští uprchlíci, kteří do Česka utekli před válkou, dostat příležitost zůstat zde i po skončení války?“

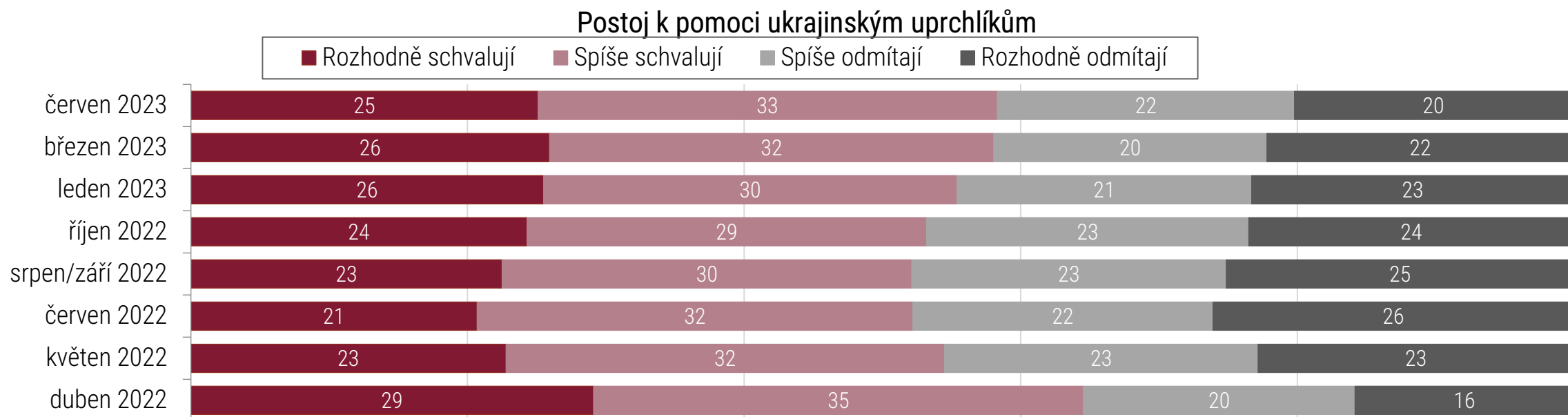

„Jsou podle Vás uprchlíci přicházející z Ukrajiny pro českou společnost obecně přínosem, anebo ohrožením?“

Změna postojů k pomoci ukrajinským uprchlíkům – původní index

Jako základní indikátor podpory ukrajinským uprchlíkům používáme od června 2023 první otázku na předchozí straně. V minulosti jsme používali větší sadu otázek, ze které jsme počítali souhrnný index podpory. Graf níže ilustruje poměrně velkou stabilitu podpory od jara 2022 až do léta 2023. Od indexu jsme upustili, protože používané otázky přestaly být zcela aktuální a bylo vhodné hledat náhradu, která lépe reflektuje současnou situaci (viz předchozí strana).

Graf představuje kategorizaci z hlediska obecného postoje k pomoci ukrajinským uprchlíkům, přičemž její kategorie ukazují, zda člověk pomoc uprchlíkům schvaluje, nebo ji odmítá. Index byl sestaven na základě tří otázek souvisejících s aktuální uprchlickou vlnou a hodnocením pomoci těmito lidem:

- 1) Do ČR před válkou z Ukrajiny dosud uteklo více než 200 tisíc uprchlíků. Je podle Vás správné, že Česká republika tyto uprchlíky přijímá?
- 2) Souhlasíte s rozhodnutím, že ukrajinští uprchlíci dostanou pobytové oprávnění v ČR na jeden rok?
- 3) Patříte k lidem, kteří ukrajinským uprchlíkům rádi pomohou a zvládnou na nezbytnou dobu oslabení své vlastní životní úrovně?

Postoj k válce a postoj k ukrajinským uprchlíkům spolu poměrně silně korelují

Nepřekvapivě existuje mezi postojem k válce a souhlasem s tím, aby ČR nadále umožňovala pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala, poměrně silný vztah. Zejména existuje vazba mezi podporou Ukrajiny ve válce až do znovuzískání území a podporou pro umožnění pobytu ukrajinských uprchlíků na českém území. Již skupina vinící za válku Rusko, ale preferující rychlý mír, je v otázce setrvání uprchlíků v ČR rozdělena. Je možné, že neochota podporovat ukrajinské válečné úsilí může souviset právě s postoji k ukrajinských uprchlíkům, případně oba jevy souvisí s nějakým společným faktorem: preference neutrality, nezasahování a celkové uzavřenosti vůči světu (postoj „není to náš problém“).

Vztah postoje k válce na Ukrajině a k setrvání ukrajinských uprchlíků v ČR (v absolutních podílech; celá tabulka=100 %)		Je správné, že ČR dále umožňuje pobyt UA uprchlíkům, které přijala?			
		Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Postoj k válce na Ukrajině	Silně proruští		1	1	1
	Věří ruské straně	1	1	4	6
	Pochybující	1	6	9	5
	Protiruští pro rychlý konec války	3	14	10	5
	Protiruští pro znovuzískání území	16	14	4	

Poznámka: Pearsonův korelační koeficient (0,526) indikuje solidně silný lineární vztah těchto dvou postojů. Barvy v tabulce indikují hustotu v daném poli.

KAPITOLA 2

Postoje k válce na Ukrajině různých skupin společnosti

OBSAH KAPITOLY:

- 2.1 Postoje k válce na Ukrajině dle základních sociodemografických proměnných
- 2.2 Postoje k válce na Ukrajině dle dalších názorů na svět a společnost

Postoje k válce na Ukrajině souvisí s úrovní dosaženého formálního vzdělání a s materiálním zajištěním. Lidé vzdělanější a také lidé s lepším materiálním zajištěním mají spíše proti-ruské postoje a především výrazně častěji zastávají názor, že ČR by měla podporovat Ukrajinu ve znovuzískání ztraceného území, i když to může prodloužit konflikt.

Naopak věk a pohlaví souvisí s postoji k válce jen relativně méně.

Voliči vládních stran jsou velmi vyhranění: v drtivé většině jsou protirusští a v asi 70 % podporují Ukrajinu ve znovuzískání území i za cenu delšího konfliktu. Naopak voliči parlamentní opozice, neparlamentních stran a také nevoliči jsou mnohem méně homogenní, resp. vnitřně rozštěpení na tématu války.

Proti-ruské postoje v souvislosti s válkou jsou silně spjaté s podporou Evropské unie a také s podporou přijetí Ukrajiny do EU a NATO.

Celkově ale v populaci podporuje rychlé přijetí Ukrajiny do NATO, resp. EU jen asi čtvrtina populace. Pokud přidáme i ty, kteří podporují přijetí „výhledově“, dostáváme se asi na poloviční podporu veřejnosti. Poměrně dost lidí (ca 25 %) pak nemá názor nebo je podle nich na rozhodnutí ještě příliš brzy.

V této kapitole se zaměřujeme na to, jak se různé skupiny veřejnosti liší ve výše představeném ukazateli postojů k válce.

Pro připomenutí, v celé dospělé populaci má index následující rozložení:

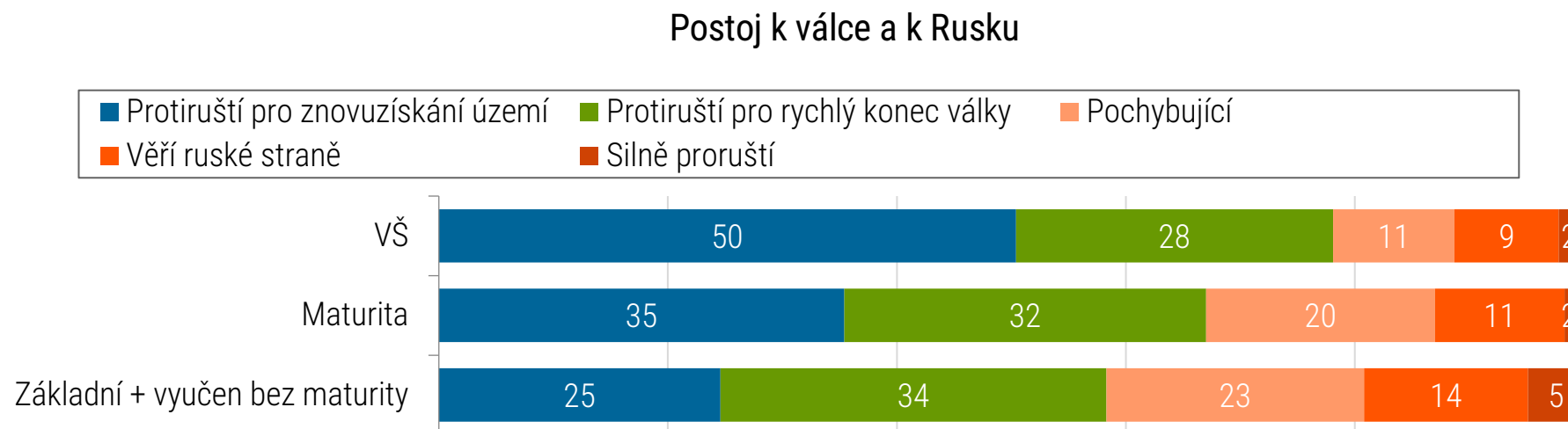
Jednotlivé typy postoje k Rusku a válce pak zahrnují:

- 1) Protiruští pro znovuzískání území** = převážně nevěří ruskému narativu a preferují, aby ČR podporovala Ukrajinu ve znovuzískání jejího území i za cenu delšího trvání války.
- 2) Protiruští pro rychlý konec války** = převážně nevěří ruskému narativu a preferují, aby ČR usilovala o rychlý konec války i za cenu možných ukrajinských územních ztrát.
- 3) Pochybující** = do značné míry důvěřují ruskému narativu, preferují rychlý konec konfliktu a pro ČR si přejí do budoucna především středovou pozici.
- 4) Věří ruské straně** = velmi důvěřují ruskému narativu, preferují rychlý konec konfliktu a pro ČR si přejí do budoucna především středovou pozici.
- 5) Silně proruští** = pro ČR si přejí do budoucna cestu na Východ.

2.1 Postoje k válce na Ukrajině dle základních sociodemografických proměnných

Vysokoškoláci mnohem častěji chtějí, aby ČR podporovala Ukrajinu v získání ztraceného území.

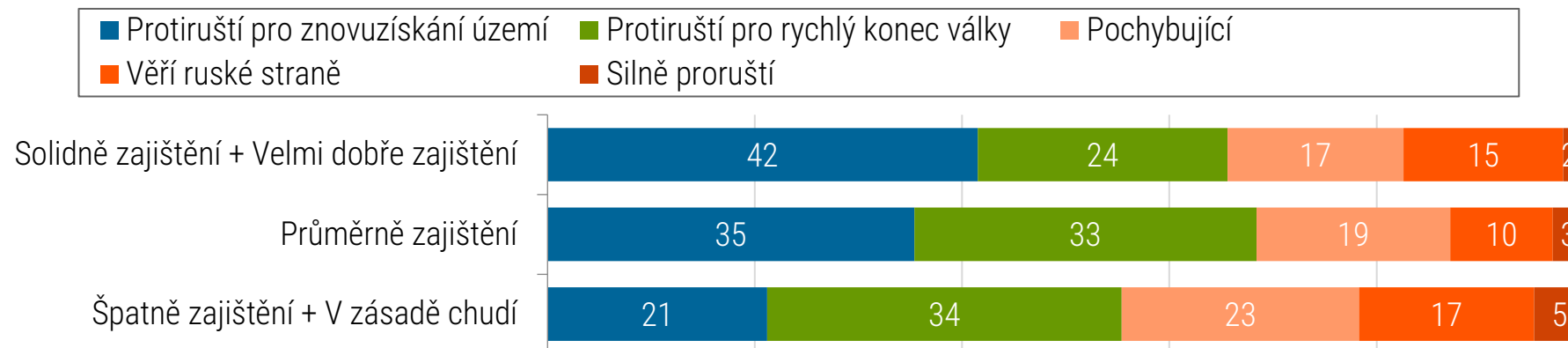
Mezi vysokoškoláky preferuje podporu Ukrajiny ve znovuzískání ztraceného území i za cenu prodloužení konfliktu (50 %), mezi lidmi bez diplomu, ale s maturitou je to třetina (35 %) a konečně mezi lidmi bez maturity jen čtvrtina (25 %).

Materiální zajištění rovněž souvisí s podporou Ukrajiny ve válce, ale méně silně než vzdělání.

Především je vidět, že mezi materiálně velmi dobře a solidně zajištěnými je častější podpora Ukrajiny ve znovuzískání území než mezi lidmi špatně zajištěnými (42 % vs. 21 %). Žádná ze skupin ale není imunní proti relativizování odpovědnosti za válku.

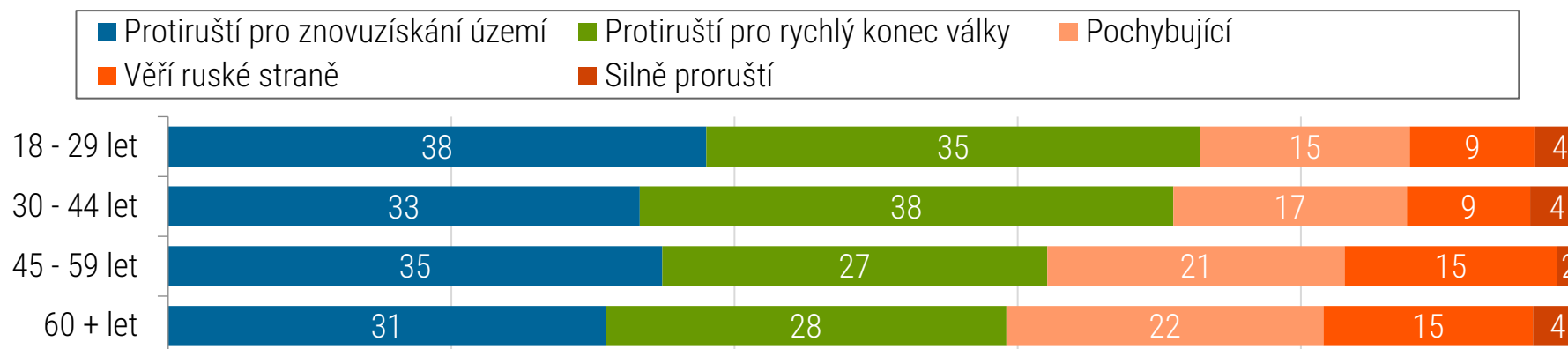
Postoj k válce a k Rusku

Věk souvisí s postoji lidí k válce na Ukrajině jen relativně slabě.

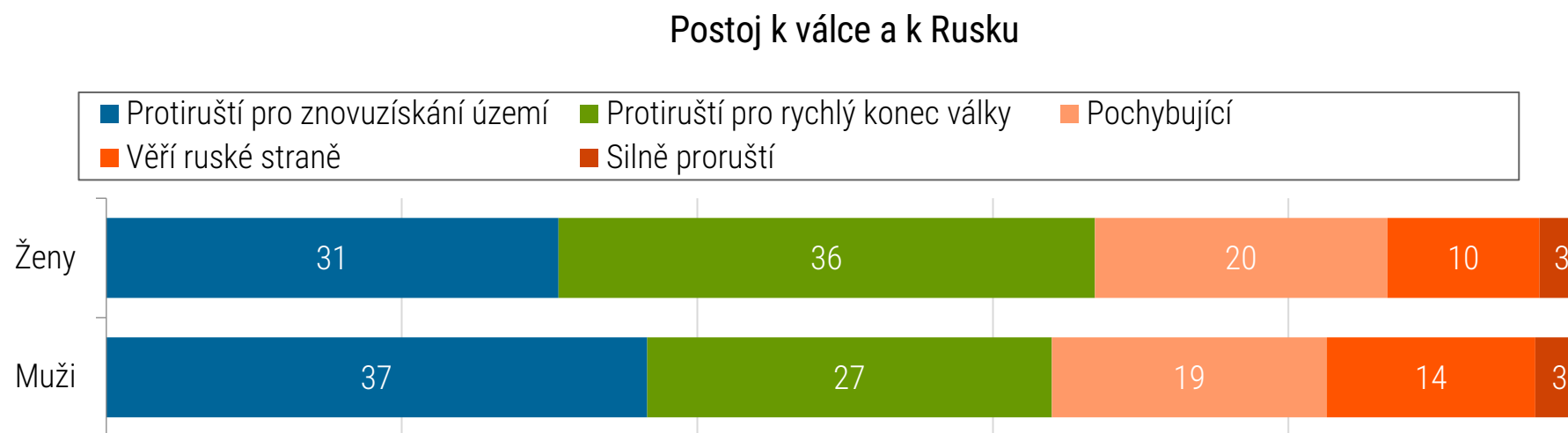
Pro všechny věkové skupiny platí, že jsou ve věci války na Ukrajině většinově proti-ruský orientované. U mladších je ale proti-ruské nastavení silnější. Zároveň v žádné věkové skupině není ani 40 % těch, kdo by kromě odsouzení Ruska zároveň podporovali pomoc ČR Ukrajině ve znovuzískání ztraceného území, i když to může prodloužit konflikt. Podpora politice appeasementu je tedy patrná ve všech věkových skupinách.

Postoj k válce a k Rusku

Pohlaví souvisí se základními postoji k válce na Ukrajině jen málo.

Mezi muži je o trochu více těch, kdo podporují Ukrajinu ve znovuzískání ztraceného území (37 % proti 31 %). Celkově jsou ale rozdíly mezi lidmi na základě jejich pohlaví malé. Podíl těch, kdo za válku viní především Rusko (součet modré a zelené kategorie) je v mezi ženami i muži velmi podobný.

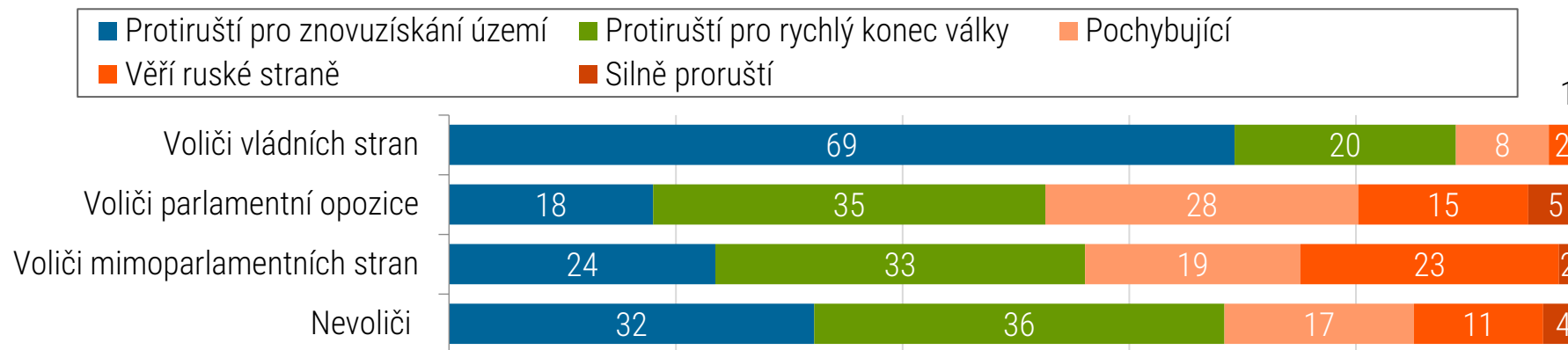

2.2 Postoje k válce na Ukrajině dle dalších názorů na svět a společnost

Postoje k válce na Ukrajině jsou silně spjaty s volebními preferencemi.

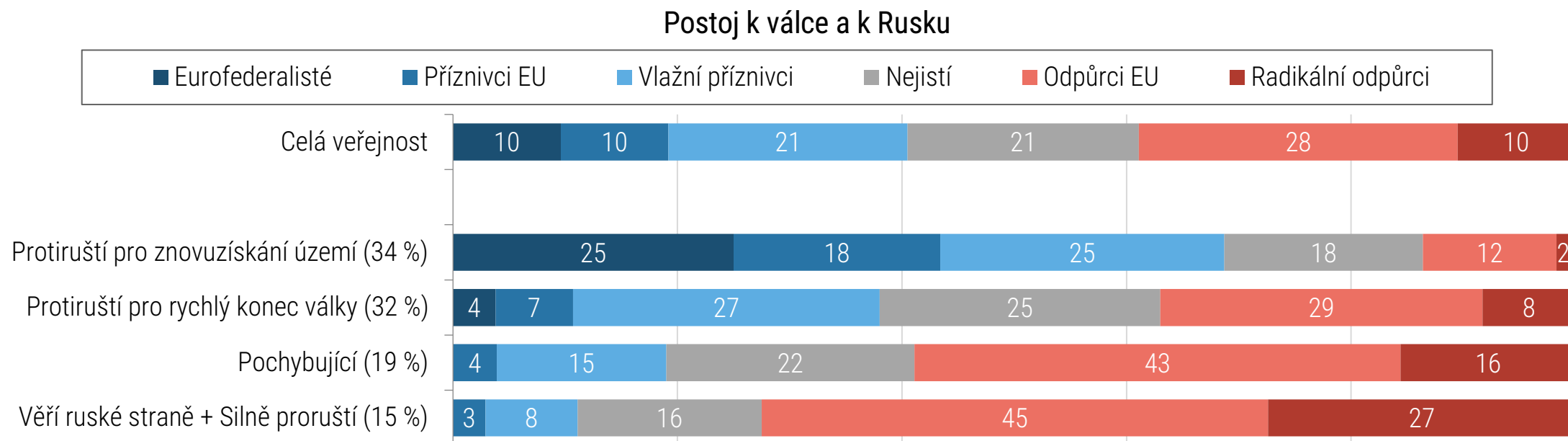
Postoje k válce na Ukrajině jsou velmi vyhraněné mezi voliči vládních stran. Přibližně 90 % z nich je nastaveno protirusky a dokonce 69 % podporuje ČR v tom, aby pomáhala Ukrajině ve znovuzískání ztraceného území, i když to může znamenat prodloužení konfliktu. Voliči parlamentní opozice jsou ve svých postojích podobnější voličům malých mimoparlamentních stran. Zároveň jsou vnitřně rozpolceni: asi 53 % z nich viní za válku především Rusko, zatímco 47 % z nich je do otevřeno relativizujícímu rámování odpovědnosti za válku. Nevoliči jsou svými postoji někde mezi a blíží se celkovému průměrnému rozložení postojů v populaci.

Postoj k válce a k Rusku

Existuje velmi silná souvislost mezi vnímáním války na Ukrajině a našeho členství v EU.

Zatímco v celé české veřejnosti je asi 40 % lidí s převážně příznivými postoji k EU*, mezi osobami, které za válku viní Rusko a navíc chtějí setrvat v pomoci Ukrajině v získání ztraceného území, je příznivců EU 68 %. Naopak mezi 15 % lidí, kteří nejvíce věří ruskému rámování, vnímá EU příznivě jen asi desetina (11 %).

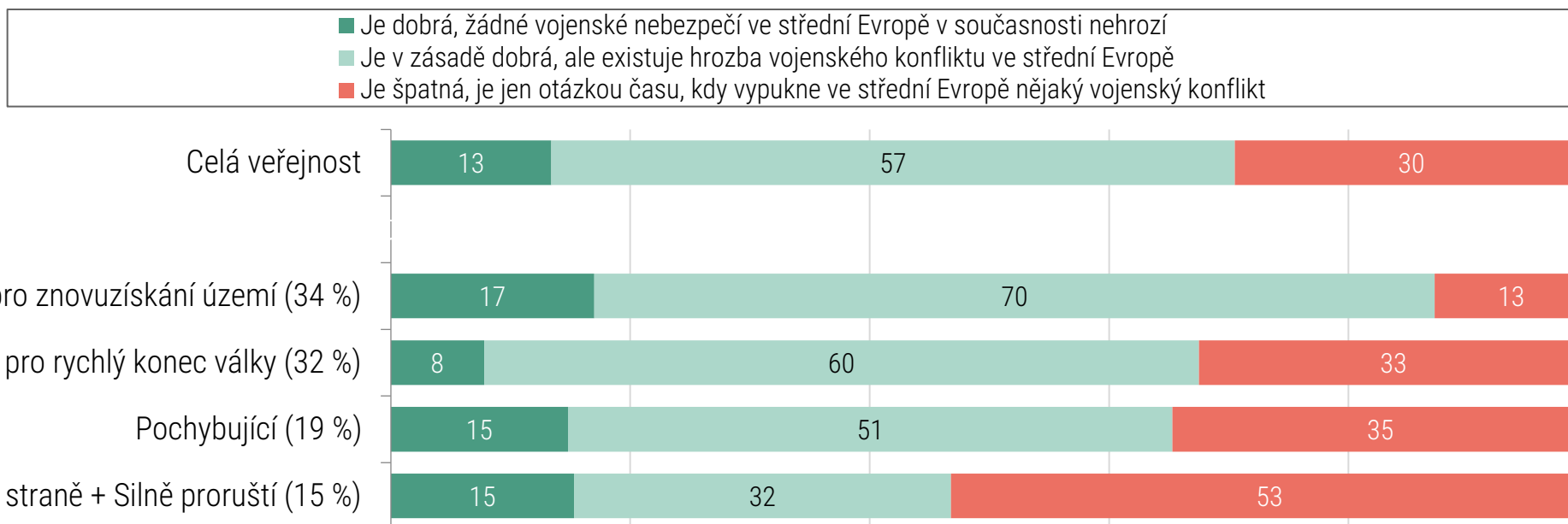

* Poznámka: Příznivé postoje nelze zaměňovat s tím, jak bych lidé případně hlasovali v hypotetickém referendu o vystoupení z EU. V tom by v tuto chvíli asi 60 % hlasovalo pro setrvání.

Lidé, kteří podporují pomoc Ukrajině v získání ztraceného území, méně často hodnotí bezpečnostní situaci ve střední Evropě jako špatnou.

Mezi oběma skupinami proti-ruský naladěných osob je poměrně velký rozdíl v tom, nakolik vnímají bezpečnostní situaci v Evropě za dobrou, nebo špatnou.

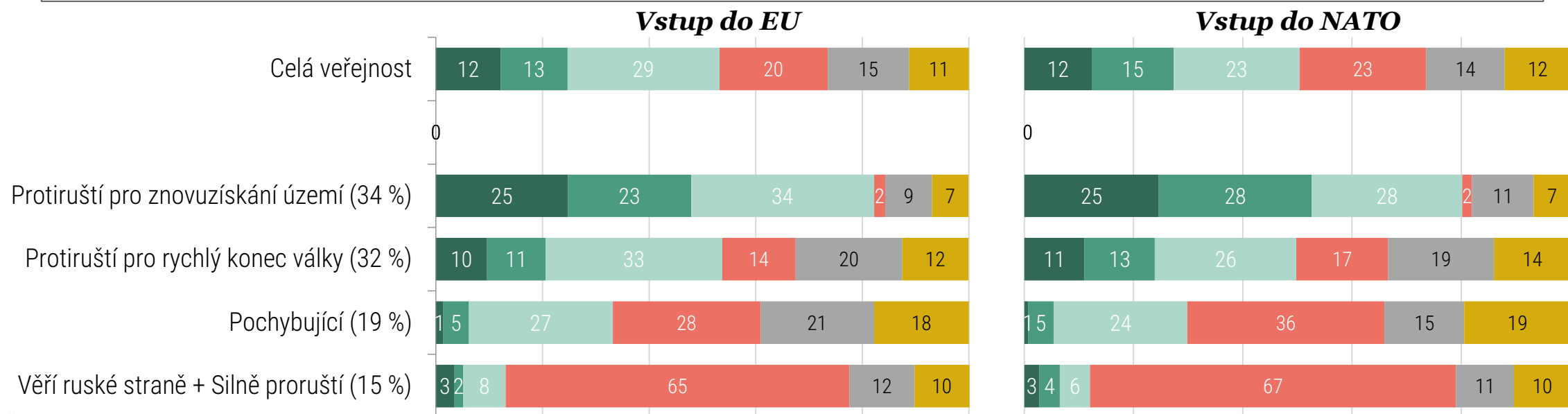
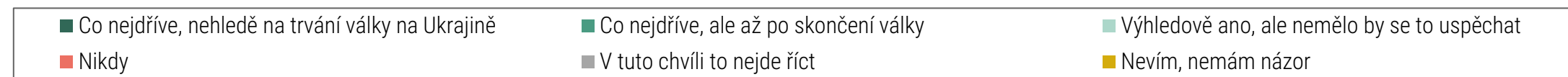
**„Jak byste ohodnotil(a) současnou situaci ve střední Evropě z hlediska mezinárodní bezpečnosti?
Která z následujících charakteristik se nejvíce blíží Vašemu názoru?“**

Brzký vstup Ukrajiny do EU nebo NATO podporuje menšina veřejnosti (asi 25, resp. 27 %).

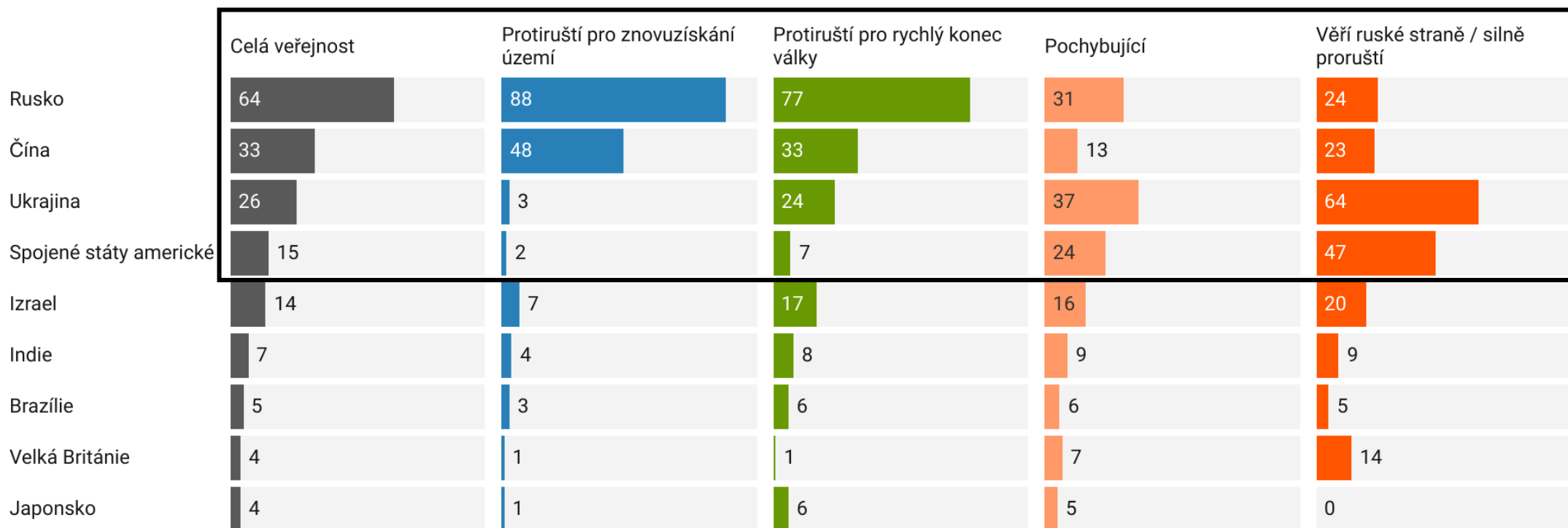
Celkem asi polovina veřejnosti podporuje vstup Ukrajiny do EU nebo NATO „výhledově“. Co nejdříve pak jen čtvrtina. Přímo proti vstupu je však ještě méně, jen 20, resp. 23 %. Velká část veřejnosti nemá na věc názor. Postoj velmi silně souvisí s celkovým vnímáním války a odpovědnosti za ni.

„Někdy se hovoří o vstupu Ukrajiny do EU a do NATO. Kdy by měl být podle Vás umožněn Ukrajině vstup do EU a NATO, pokud vůbec?“

Za nepřítel EU lidé považují nejčastěji Rusko (64 %), na druhém místě Čínu (33%)

Hodnocení vztahu jednotlivých států a EU se velmi liší v závislosti na postojích k válce na Ukrajině. Například ve skupině pochybujících ohledně války a viny za ni (asi pětina veřejnosti) lidé častěji jako **nepřítel** označují Ukrajinu než Rusko.

*Podíl respondentů v %, kteří danou zemi považují za nepřítel. Lidé měli pro každou zemi rozhodnout, zda jde podle nich z hlediska EU spíše o **partnera**, **konkurenta**, nebo **nepřítel**.

Vytvořeno nástrojem Datawrapper

KAPITOLA 3

Vnímání ukrajinských uprchlíků

OBSAH KAPITOLY:

- 3.1 Vnímání ukrajinských uprchlíků podle základních sociodemografických proměnných
- 3.2 Vnímání ukrajinských uprchlíků dle dalších názorů na svět a společnost

Příznivější postoj k ukrajinským uprchlíkům mají lidé s vyšším formálním vzděláním a lidé lépe materiálně zajištění. Věk nemá téměř vliv. Pohlaví hraje relativně určitou roli, kdy muži mají více podporující vztah k UA uprchlíkům. Rozdíl dle pohlaví je sice spíše malý, ale stabilní v čase (ukazuje se opakovaně).

Voliči stran vládní koalice mají v 80 % příznivý postoj k UA uprchlíkům, zatímco voliči parlamentní opozice, voliči neparlamentních stran i nevoliči v větší části pobyt uprchlíků u nás nepodporují.

Podpora UA uprchlíkům silně koreluje s pozitivními postoji vůči EU i s podporou vstupu Ukrajiny do EU či NATO.

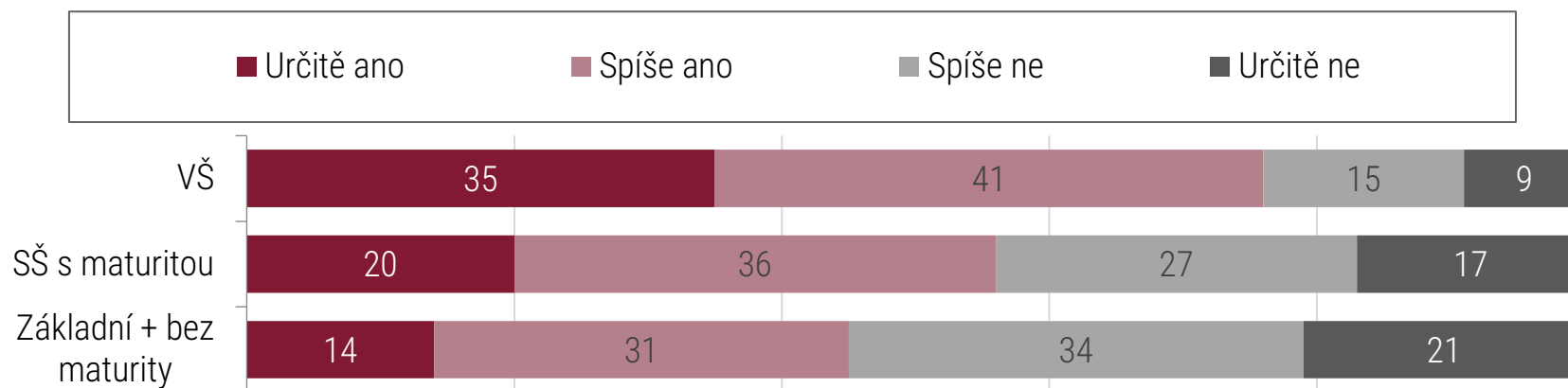
Dvě pětiny (42 %) lidí uvádí, že se jejich postoj k UA uprchlíkům od začátku války zhoršil. Přes polovinu (54 %) říká, že se nezměnil. Jen velmi málo lidí uvedlo, že by se jejich postoj k nim přímo zlepšil, což je pochopitelné i vzhledem k tomu, že na začátku zavládla vůči uprchlíkům z Ukrajiny velmi silná solidarita a podpora.

3.1 Vnímání ukrajinských uprchlíků podle základních sociodemografických proměnných

Podpora pobytu uprchlíků souvisí se vzděláním, největší předěl je mezi lidmi s VŠ diplomem a lidmi bez něj.

Vzdělání je silně provázáno s postoji k pobytu UA uprchlíků. Především lidé s vysokoškolským vzděláním jsou vůči uprchlíkům příznivě naladěni, na tři čtvrtiny (76 %) považuje za správné, že zde mají umožněný pobyt. Ostatní vzdělanostní skupiny jsou pak vnitřně více polarizované, u lidí s maturitním vzděláním souhlasí s pobytem UA uprchlíků u nás jen 56 % a mezi lidmi bez maturity je podpora menšinová (45 %).

„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

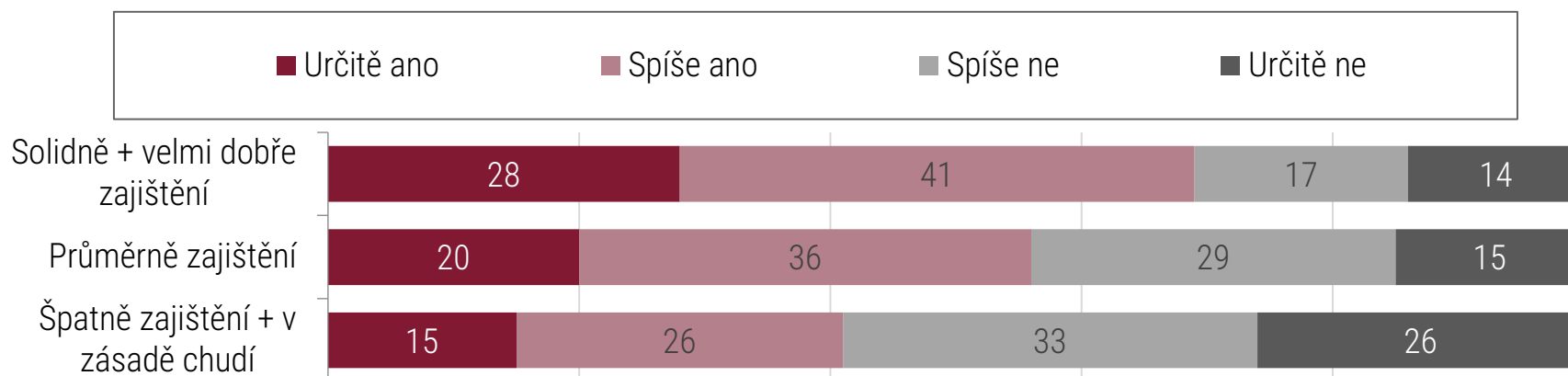

*Poznámka: zatímco rozložení pro většinu otázek se mezi červnem a zářím 2023 příliš nezměnilo, u této otázky došlo v celé populaci k poklesu souhlasných odpovědí (určitě ano + spíše ano) z 56 % na 51 %. Nejsilnější byl tento pokles ve skupině lidí se základním vzděláním (pokles souhlasu z 45 % na 38 %). Rozdíl mezi vzdělanostními póly se tak v září ještě prohloubil. Zobrazená data jsou z června 2023.

Lepší materiální zajištění souvisí s příznivějšími postoji k ukrajinským uprchlíkům.

Materiální zajištění se ve vztahu k postojům k ukrajinským uprchlíkům chová podobně jako vzdělání. Vyšší materiální zajištění souvisí s větší podporou.

„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

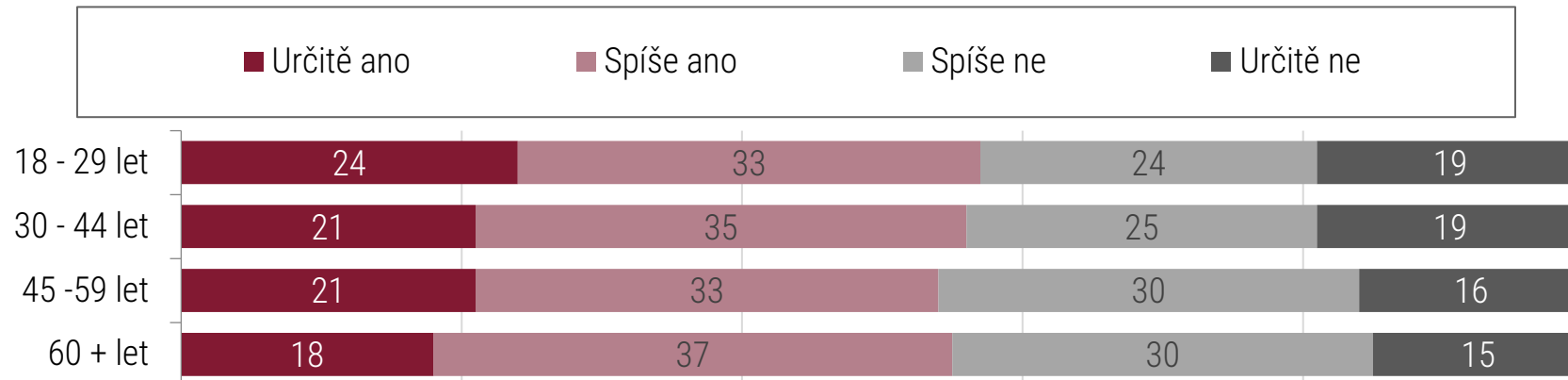

*Poznámka: Zobrazená data jsou z června 2023. Při porovnání s daty ze září vidíme, že největší propad podpory je koncentrován mezi lidmi špatně materiálně zajištěnými. Zatímco v červnu se k umožnění pobytu uprchlíků vyjádřilo souhlasně 41 % (15 + 26 v grafu), v září už jen 36 %. Podobný pokles lze sledovat i u průměrně materiálně zajištěných (z 56 % na 51 %). Naopak u solidně a velmi dobře zajištěných podpora neklesla vůbec (posun z 69 % na 71 %, tedy v podstatě beze změny).

Věk má jen velmi malý vliv na míru podpory vůči ukrajinským uprchlíkům.

Mezi mladšími věkovými skupinami je vůči uprchlíkům o trochu více těch, kdo by určitě umožnili další pobyt. Na druhou stranu je mezi nejmladšími relativně dost rozhodných odpůrců. Lze říct, že mladí lidé jsou ohledně tématu více polarizováni než ostatní věkové skupiny (více lidí volí krajní odpovědi).

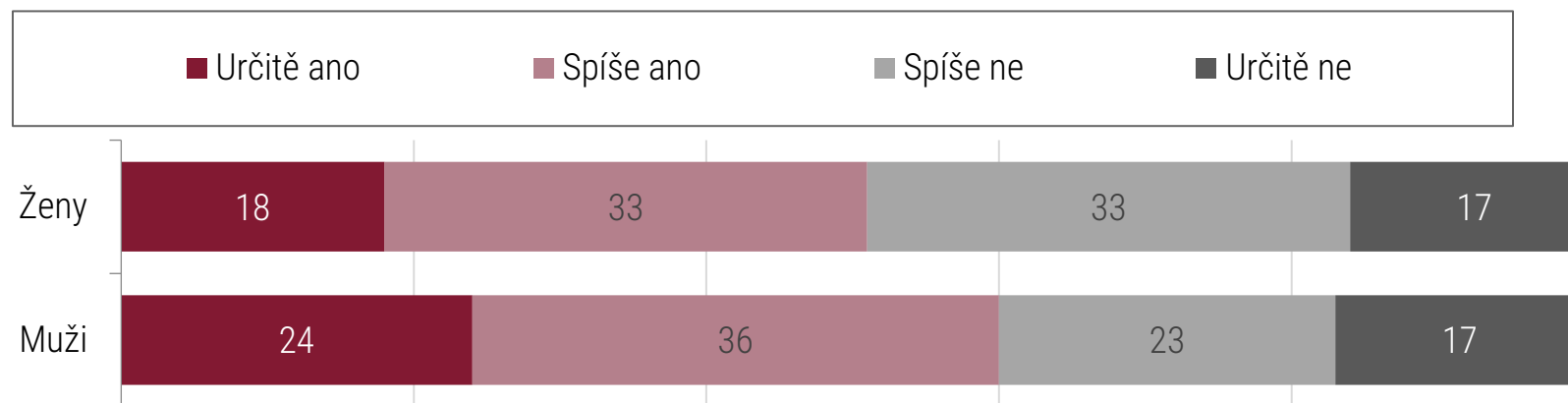
„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

Muži mají příznivější postoje k podpoře ukrajinských uprchlíků než ženy.

Ženy jsou dlouhodobě naladěny více odmítavě vůči podpoře ukrajinských uprchlíků než muži, což data z června i října opět potvrzují. Rozdíl dle pohlaví je robustní v čase, zároveň je nevelký (zhruba 10 p. b. v červnu, 7 p. b. v září). Tento rozdíl lze možná vysvětlit tím, že ženy spíše vnímají konkurenci UA uprchlíků (většinou žen), a to jak na trhu práce, tak především v přístupu ke službám péče o předškolní děti, tak i na ZŠ.

„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

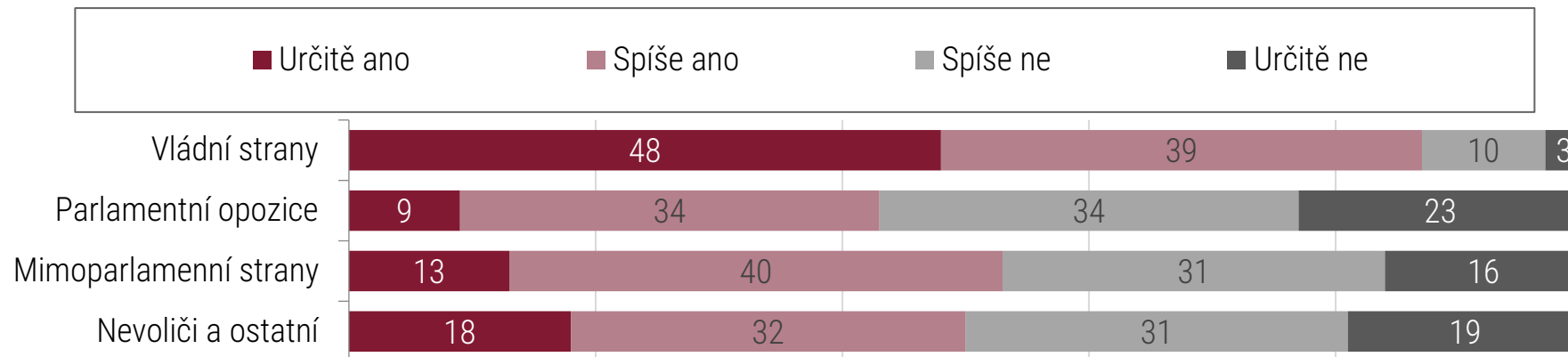

3.2 Vnímání ukrajinských uprchlíků dle dalších názorů na svět a společnost

Největší rozdíl v postojích vůči uprchlíkům je mezi voliči vládních stran na jedné straně a voliči parlamentní opozice na straně druhé.

Voliči neparlamentních stran a nevoliči jsou pak z hlediska postojů k ukrajinským uprchlíkům výrazně blíže voličům parlamentní opozice. Celkově lze u této otázky ve vztahu ke stranickým preferencím vidět podobný vzorec jako u indexu postojů k válce: Voliči vládní koalice jsou velmi jednotní, ostatní voličské skupiny jsou ve svých postojích k uprchlíkům více vnitřně rozrůzněny.

„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

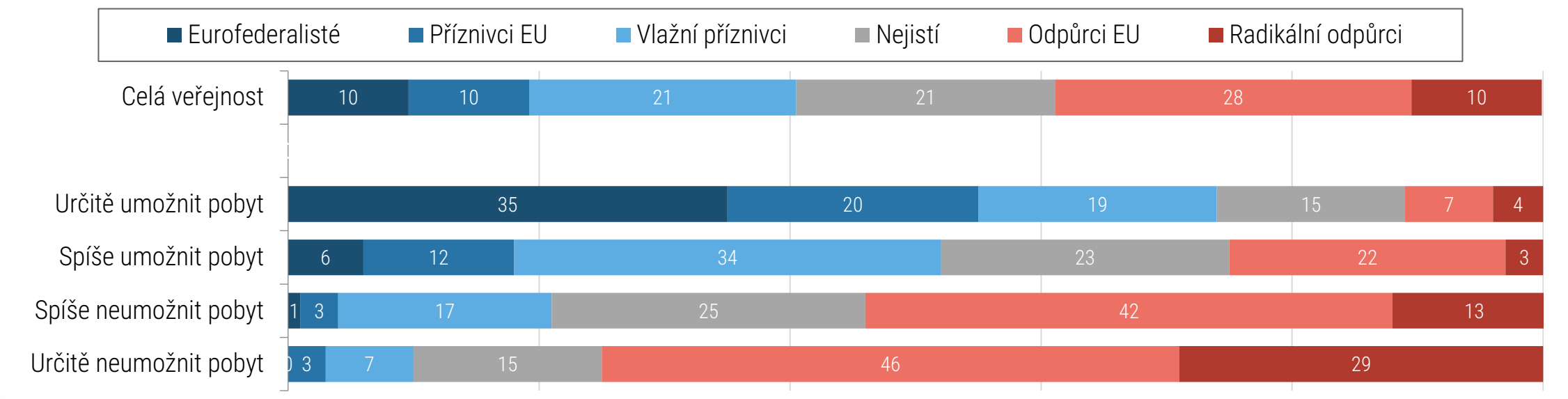

Existuje velmi silný vztah mezi tím, jaký postoj mají lidé k ukrajinským uprchlíkům a jak se staví k EU.

Lidé s příznivým postojem k ukrajinským uprchlíkům mají také velmi často příznivý vztah k EU. Mezi lidmi, kteří určitě považují za správné, že Česká republika umožňuje pobyt uprchlíkům, mají příznivý vztah k EU téměř tři čtvrtiny (74 %). Naopak negativní postoj k EU je nejvíce přítomný mezi lidmi, který pobyt uprchlíků neschvalují.

„Je podle Vás správné, že Česká republika nadále umožňuje pobyt ukrajinským uprchlíkům, které přijala?“

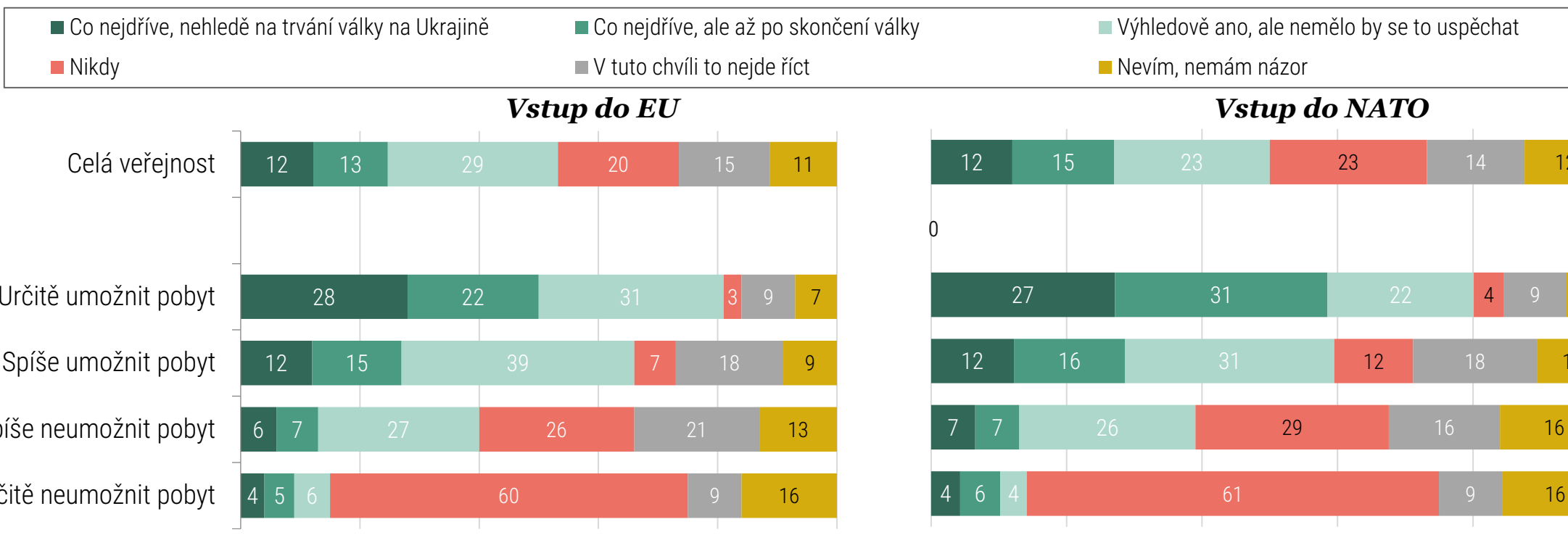
Podle přístupu k EU

Lidé s příznivým postojem k UA uprchlíkům také mnohem častěji podporují vstup Ukrajiny do EU či NATO.

Celkem pak v rámci české společnosti asi čtvrtina podporuje brzký vstup Ukrajiny do těchto institucí a další čtvrtina výhledový vstup. Příkrá opozice proti vstupu se pak objevuje jen asi u pětiny lidí. Hodně lidí nemá názor.

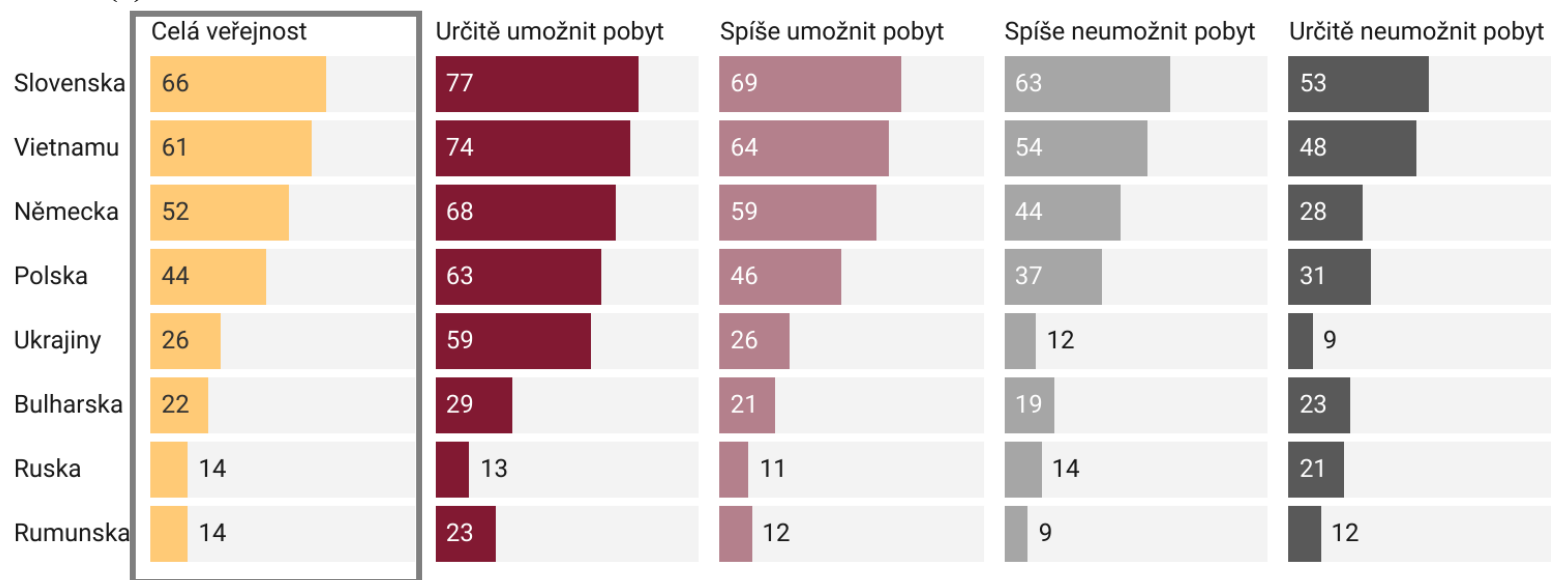
„Někdy se hovoří o vstupu Ukrajiny do EU a do NATO. Kdy by měl být podle Vás umožněn Ukrajině vstup do EU a NATO, pokud vůbec?“

Dle dvou třetin české veřejnosti dělají Slováci žijící u nás z ČR lepší místo k životu. O Ukrajincích to říká jen 26 %. O lidech z Ruska a Rumunska dokonce jen 14 % lidí.

Kromě přijetí ukrajinských uprchlíků jsme dotazovali také obecně postoje k největším migračním menšinám v ČR. Existuje určitá tendence, že příznivější vztah k UA uprchlíkům vede k pozitivnějšímu hodnocení všech národnostních menšin. Lidé, kteří by uprchlíkům určitě umožnili pobyt, jsou pak naladěni obecně velmi pozitivně hlavně k migrantům z ostatních zemí EU a obecně také k migrantům z Ukrajiny (nejen uprchlíkům). Tyto rozdíly jsou ale místy překvapivě malé. Například na prospěšnosti Slováků nebo Vietnamců pro českou společnost se lidé relativně shodnou nehledě na postoje k UA uprchlíkům. Také u hodnocení například bulharské nebo německé menšiny jsou rozdíly ne až tak velké.

Dělají lidé, kteří přicházejí žít do České republiky z následujících zemí, z České republiky lepší nebo horší místo k životu? Lidé z(e)...

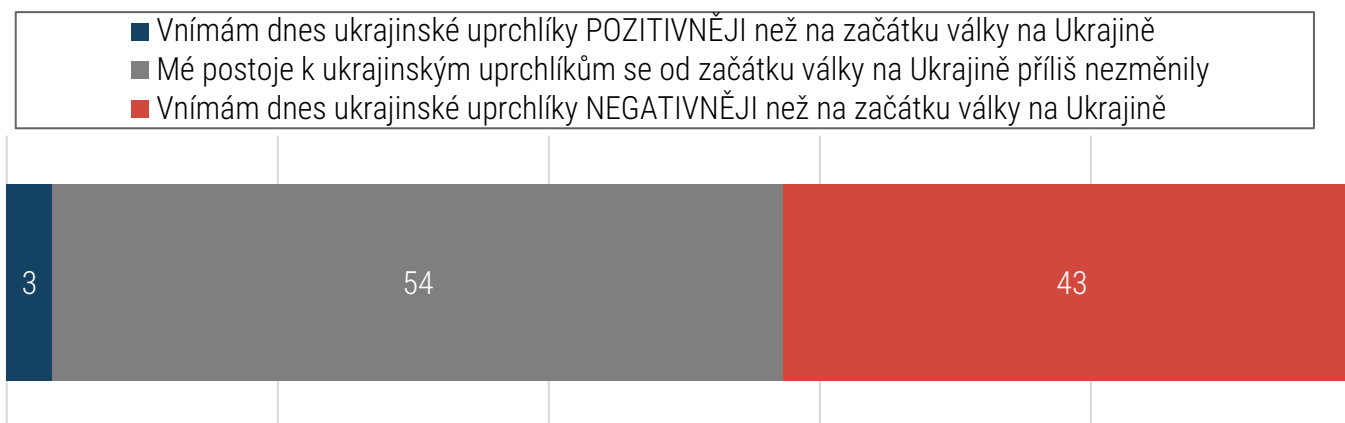
*Poznámka: V grafu je zobrazen podíl lidí, kteří pro danou národnost souhlasí s tvrzením, že tito lidé dělají z Česka lepší místo k životu. Například z celé české veřejnosti se 61 % domnívá, že lidé z Vietnamu dělají z ČR lepší místo k životu. To samé si myslí 74 % těch, kdo určitě podporují další setrvávání ukrajinských uprchlíků u nás, a 54 % těch, kdo by ukrajinským uprchlíkům další pobyt spíše neumožnili.

Created with Datawrapper

Asi dvě pětiny lidí uvádí, že se jejich postoj k UA uprchlíkům od začátku války zhoršil.

Něco přes polovinu (54 %) lidí se domnívá, že se jejich postoje k ukrajinských uprchlíkům od začátku války v podstatě nezměnily. Více než dvě pětiny (43 %) ale přiznávají, že se jejich postoje k nim zhoršily. Téměř nikdo pak neříká, že by se jeho postoje zlepšily, ale to je pochopitelné vzhledem k silnému vzednutí solidarity a velmi pozitivnímu přijímání UA uprchlíků bezprostředně po zahájení ruské invaze na Ukrajinu.

Když se zamyslíte nad svými vlastními postoji k uprchlíkům z Ukrajiny, který z následujících výroků nejvíce odpovídá Vaší situaci?*

Co může stát za zhoršením postojů k ukrajinským uprchlíkům některých lidí?

Této otázce jsme se ve výzkumu přímo nevěnovali, nicméně v předchozího kvalitativního výzkumu (únor 2023) víme, že poměrně častý je pocit, že český stát pomáhá více UA uprchlíkům než českým občanům (rozhodně nebo spíše s tímto tvrzením souhlasilo 67 % Čechů).

V kvalitativním výzkumu realizovaném na konci roku 2022, který se nezaměřoval primárně na válku ani uprchlíky, ale spíše na vnímání fungování státu, zazněly několikrát stížnosti na údajné zneužívání dávek ukrajinskými uprchlíky, případně na to, že se pomáhá na úkor Čechů nebo nezacíleně:

...ok, válčí se tam, ale slyšela jsem, stát jim dává nějaký dávky, vyzvednou je, odjedou zpátky, zneužívají to, nelíbí se mi to.

...jsme zadlužený, ale našlo se hodně milionů, aby se jim pomohlo. (...) Platíme to všechno my. O nás by se nikdo nepostaral.

Dále nechápu, proč máme podporovat movité ukrajinské uprchlíky jen proto, že jsou z Ukrajiny. Těch, co jsou na tom opravdu zle, tak těch je tu opravdu již málo.

...nevím, kolik jich sem uteklo těch úplně chudých, ale mně přijde, že tu jsou jen ti bohatí...

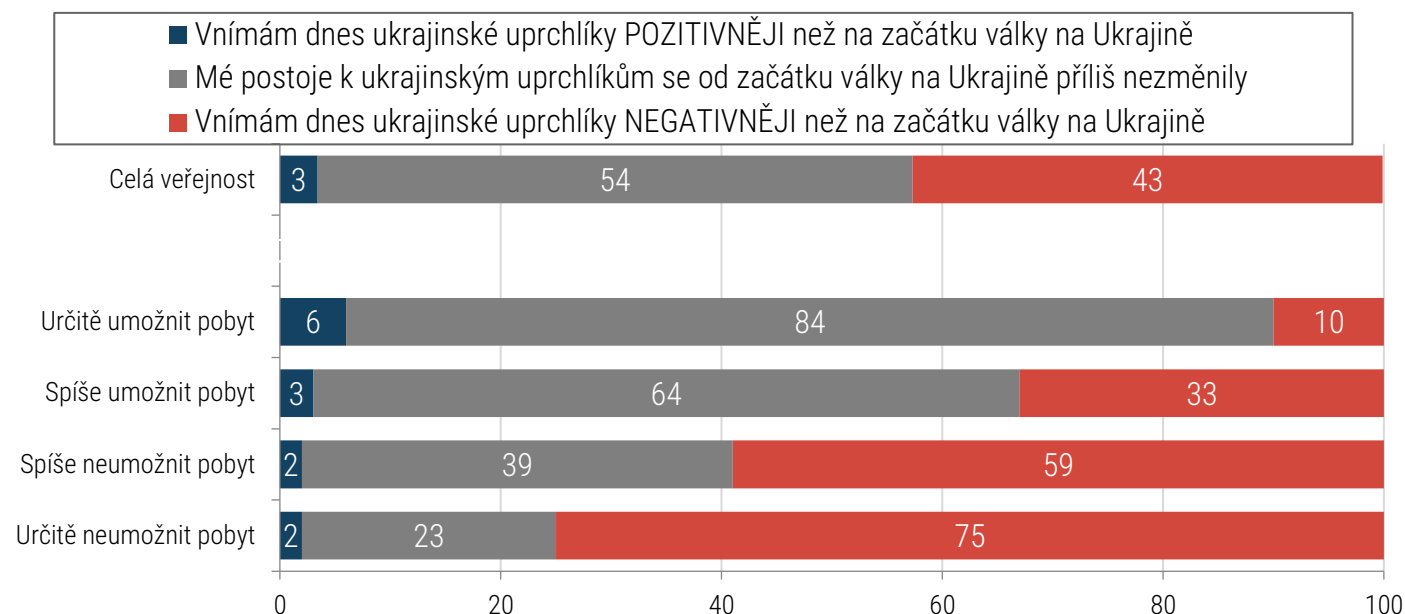
...no, co dodat, mají super nároky, na který normální občan nedosáhne, stát jim to zaplatí, aby si udělali politici dobré jméno, aby až jim skončí mandát se mohli prosadit na dobrých místech u ukrajinských oligarchů. Pomoc ano, ale nesmí se to přehánět, jako se to dělá.

Já jsem solidární člověk, navštěvuji charitu (...), pomáhám sociálně slabým (...), nejsem rasista, mám sociální citění, například na nádraží v Praze jsem nakoupila před 14 dny nemocné ukrajinské ženě léky, jídlo a teplý čaj. Nelíbí se mi, že peníze, které vynakládáme na Ukrajinu, nepřijdou k těm, kteří je potřebují. Jen slepě rozdáváme a nekontrolujeme.

Z lidí s odmítavými postoji k ukrajinským uprchlíkům asi tři čtvrtiny říkají, že se jejich postoje k uprchlíkům od začátku války zhoršily.

Naopak především dvě skupiny s příznivějšími postoji k ukrajinským uprchlíkům nejčastěji uvádějí, že se jejich postoje k UA uprchlíkům od začátku války nezměnily. V případě lidí, kteří určitě považují umožnění pobytu za správné, jde o drtivou většinou (84 %), zatímco u skupiny „spíše pro“ jsou to pak dvě třetiny (64 %).

Když se zamyslíte nad svými vlastními postoji k uprchlíkům z Ukrajiny, který z následujících výroků nejvíce odpovídá Vaší situaci?*

KAPITOLA 4

Hodnocení dopadů příchodu ukrajinských uprchlíků

Čtvrtina (25 %) udělila pozitivní známku (1 nebo 2) českým úřadům a institucím za zvládání příchodu UA uprchlíků. Dalších 40 % udělilo známku 3. Průměrná známka je pak 3,2, což obecně není špatné hodnocení ve srovnání s tím, jak Češi běžně známkují veřejné dění.

Nejhorší dopad měl příchod ukrajinských uprchlíků dle veřejnosti na dostupnost míst ve školkách a školách. Jen o trochu méně negativně hodnotí lidé také dopad příchodu uprchlíků na dostupnost bydlení a bezpečnost a kriminalitu.

Téměř tři čtvrtiny veřejnosti (73 %) nevnímají v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků žádnou změnu ve své osobní situaci nebo je pro něj tato změna neutrální. Ze zbývajících čtvrtiny vnímají lidé nejčastěji negativní dopad na osobní situaci. Mezi lidmi, kteří pobyt ukrajinských uprchlíků u nás rozhodně odmítají, je pak více než polovina těch, kdo vnímají negativní dopad příchodu UA uprchlíků na svůj život.

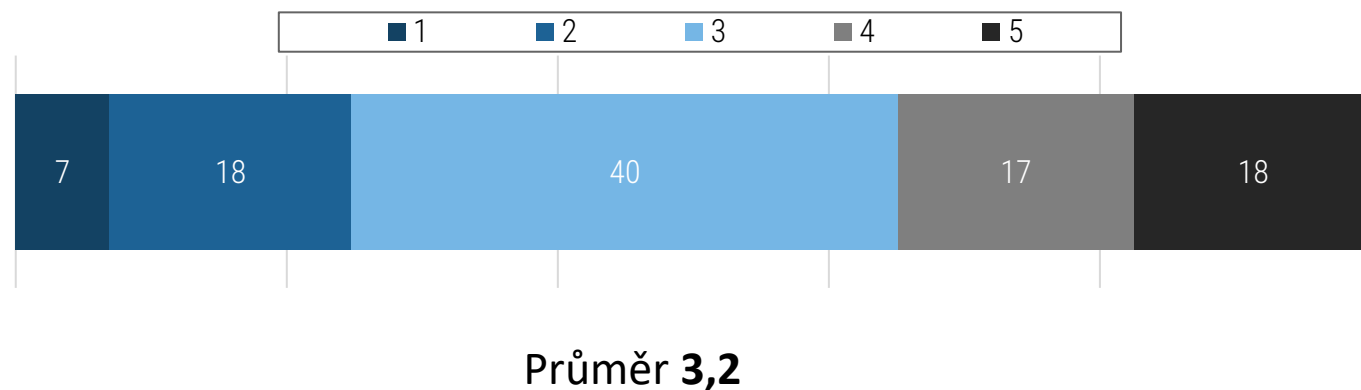
Lidé mnohem častěji očekávají, že příchod UA uprchlíků bude mít v příštích pěti letech negativní dopad na ekonomiku než pozitivní.

Lidé dávají českým úřadům a institucím v průměru „dobrou“ za vypořádávání se s příchodem ukrajinských uprchlíků.

Český stát si zatím podle veřejnosti nevede až tak špatně. Z historických dat víme, že Češi jsou kritičtí a málokdy některou instituci nebo aspekt veřejného života hodnotí lepší průměrnou známkou než trojkou (dobrou). V tomto kontextu je tak hodnocení českých úřadů ve zvládnání integrace spíše pozitivní:

- Čtvrtina (25 %) udělila jasně pozitivní známku 1 nebo 2.
- Celkem dvě třetiny (65 %) udělily nejhůře trojku.
- Třetina (35 %) je pak jasně nespokojena (známky 4 nebo 5).
- Průměrné hodnocení je 3,2.

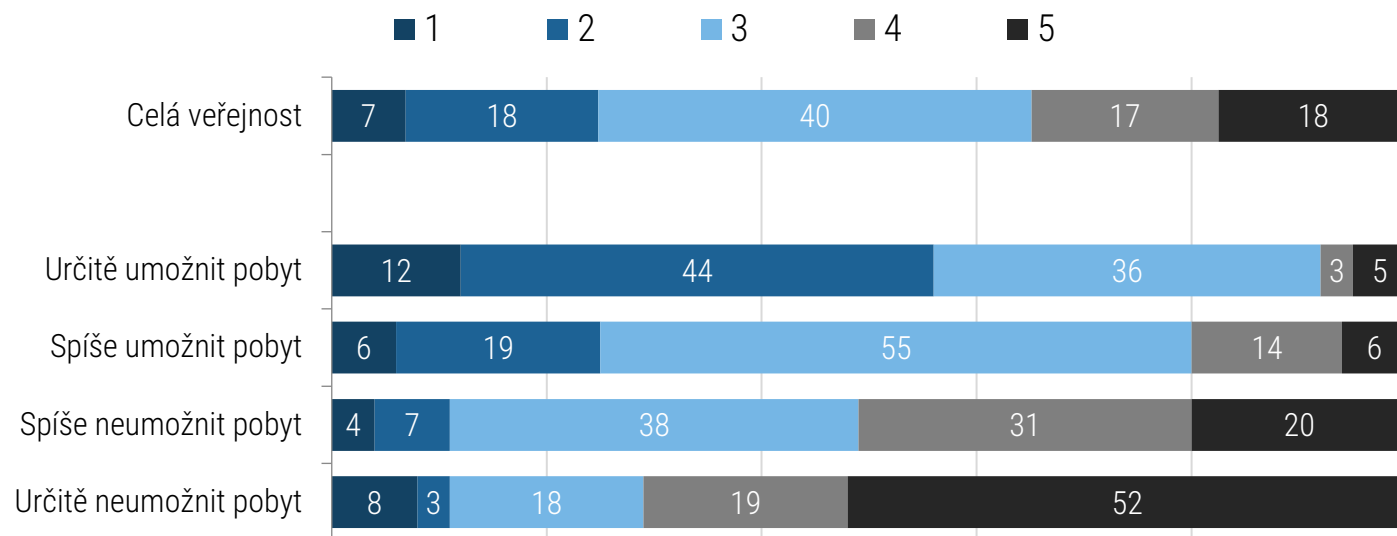
„Jak se podle Vás českým úřadům a institucím zatím daří vypořádat se s příchodem ukrajinských uprchlíků? Ohodnoťte prosím tento výkon známkami jako ve škole?“

Příznivý postoj k UA uprchlíkům velmi silně souvisí s pozitivním hodnocením státu za zvládnání jejich příchodu.

Zatímco v celé populaci hodnotí stát pozitivně (známky 1 nebo 2) čtvrtina, mezi lidmi, kteří považují ubytování uprchlíků za určitě správné, je takové hodnocení nadpoloviční (56 %). Vyloženě negativní hodnocení státu se pak objevuje u lidí, kteří jsou naladěni určitě proti setrvání uprchlíků v ČR.

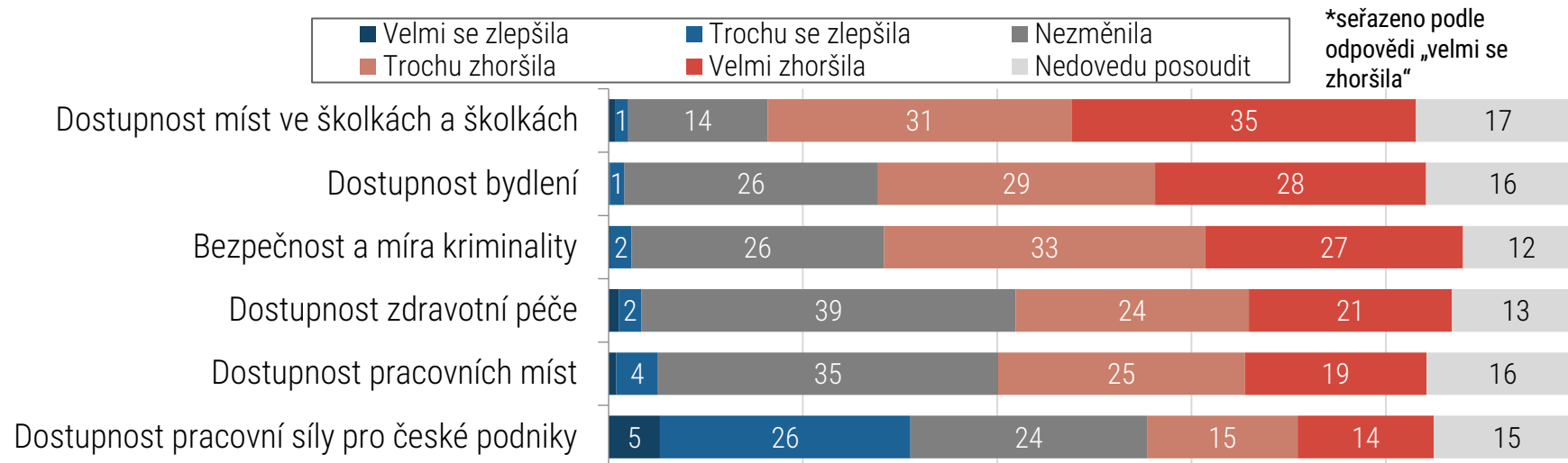
„Jak se podle Vás českým úřadům a institucím zatím daří vypořádat se s příchodem ukrajinských uprchlíků? Ohodnoťte prosím tento výkon známkami jako ve škole?“

Nejhorší dopad měl příchod ukrajinských uprchlíků dle veřejnosti na dostupnost míst ve školách a školkách.

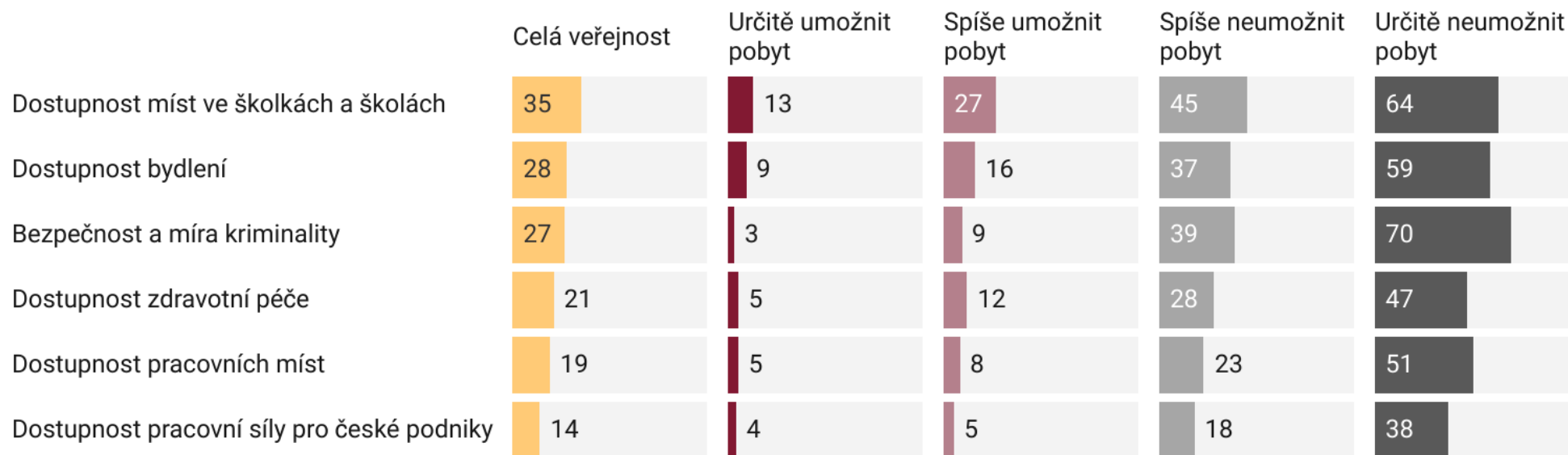
Asi dvě třetiny veřejnosti (66 %) vnímají zhoršení dostupnosti míst ve školách a školkách. Podobně negativně hodnotí lidé také dopad příchodu uprchlíků na dostupnost bydlení a bezpečnost a kriminalitu. Asi 30 % uvedlo i negativní dopad na dostupnost pracovní síly pro české podniky: Tato část respondentů je zřejmě natolik negativně naladěna, že hodnotí negativně vše týkající se ukrajinských uprchlíků.

„Jak se podle Vás změnila v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků situace v následujících oblastech?“

Čím více mají lidé obecně odmítavý vztah k ukrajinským uprchlíkům, tím silně také vnímají dopady jejich příchodu na vybrané oblasti jako negativní.

Největší rozdíl v hodnocení negativních dopadů příchodu ukrajinských uprchlíků je u bezpečnosti a kriminality: Zatímco mezi lidmi s příznivým vztahem k UA uprchlíkům si téměř nikdo nemyslí, že příchod uprchlíků rozhodně vedl ke zhoršení bezpečnostní situaci, mezi lidmi s rozhodně odmítavým postojem si to myslí sedm desetin.

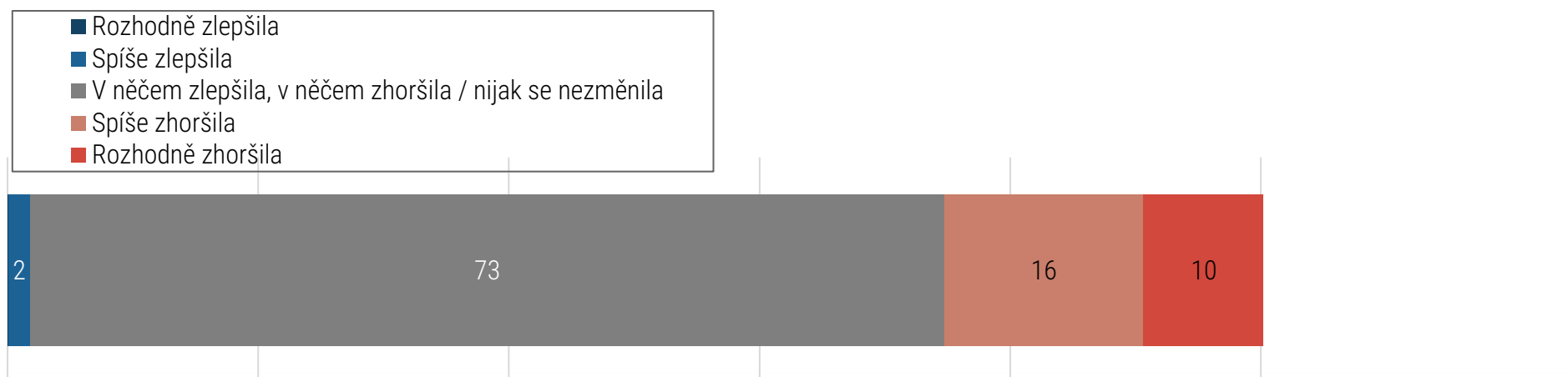
Vytvořeno nástrojem Datawrapper

*Zobrazeny odpovědi „velmi zhoršila“

Tři čtvrtiny veřejnosti nevnímají v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků změnu ve své osobní situaci k lepšímu nebo k horšímu.

Celkem asi polovina veřejnosti říká, že se jejich osobní situace v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků nijak nezměnila. Kromě toho asi pětina (22 %) veřejnosti považuje dopad příchodu ukrajinských uprchlíků na vlastní situaci celkově za neutrální („v něčem se situace zlepšila, v něčem zhoršila“). Celkem tak 73 % veřejnosti nevnímá jasný kladný nebo záporný dopad příchodu ukrajinských uprchlíků na svoji osobní situaci. Čtvrtina veřejnosti říká, že příchod uprchlíků vedl ke zhoršení jejich osobní situace.

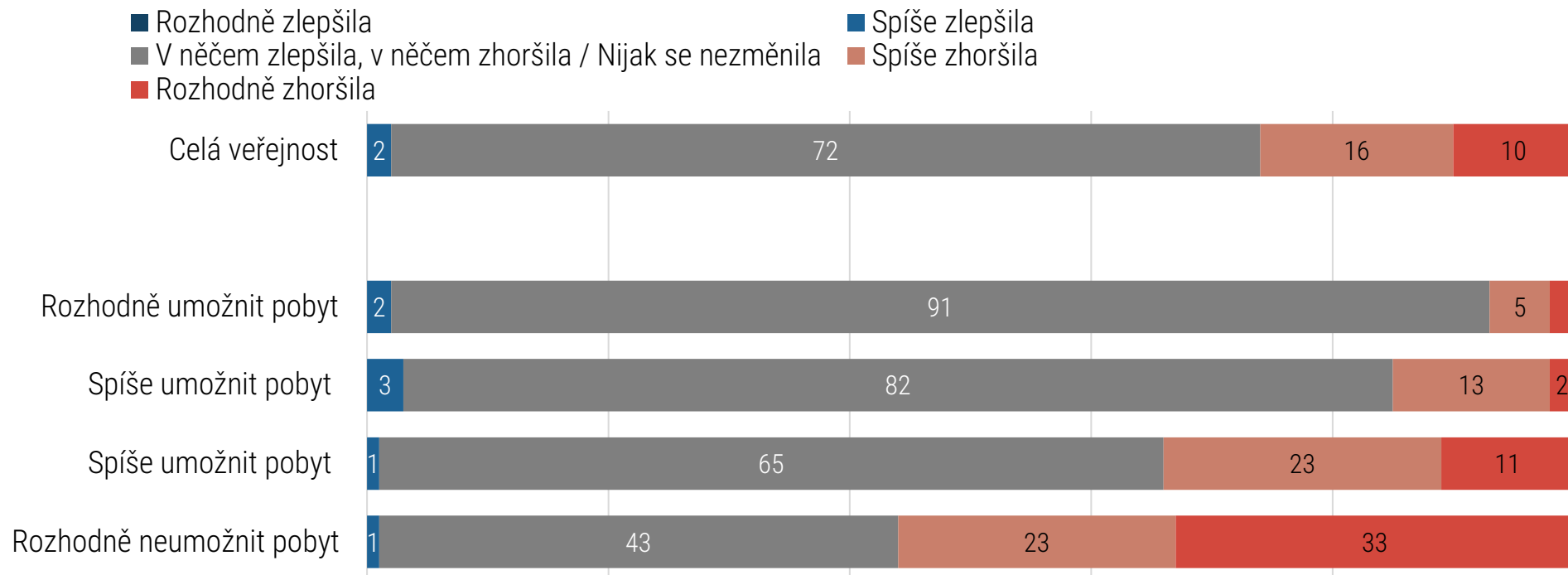
„Jak se celkově v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků změnila Vaše osobní situace?“

Lidé, kterým se v důsledku příchodu UA uprchlíků rozhodně zhoršila osobní situace, jsou koncentrováni mezi lidmi se silně odmítavým postojem k nim.

Naopak příznivci ukrajinských uprchlíků výrazněji častěji nepociťují v důsledku jejich příchodu kvalitativní vychýlení své vlastní osobní situace.

„Jak se celkově v důsledku příchodu ukrajinských uprchlíků změnila Vaše osobní situace?“

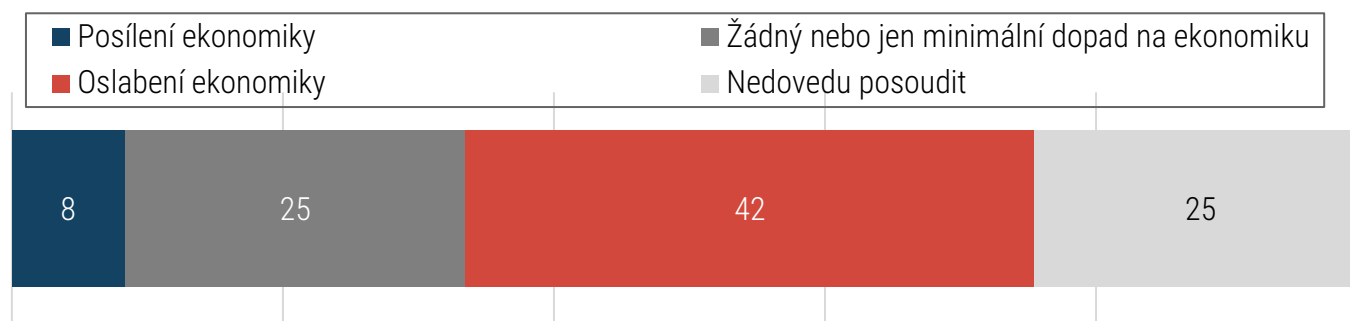

Dvě pětiny (42 %) veřejnosti očekávají v příštích pěti letech negativní dopady příchodu ukrajinských uprchlíků na ekonomiku.

Naopak pozitivní dopad očekává jen 8 % lidí. Dále čtvrtina lidí očekává, že dopad na ekonomiku nebude žádný nebo bude jen minimální, a čtvrtina to nedovede posoudit.

Zdá se, že na společnost příliš nepůsobí zjištění typu, že díky příchodu ukrajinských uprchlíků se v roce 2022 zastavilo stárnutí populaci (byť samozřejmě dočasně), nebo že přišla nová pracovní síla, kterou se postupně daří integrovat na trhu práce. Obavy z oslabení ekonomiky v každém případě převládají.

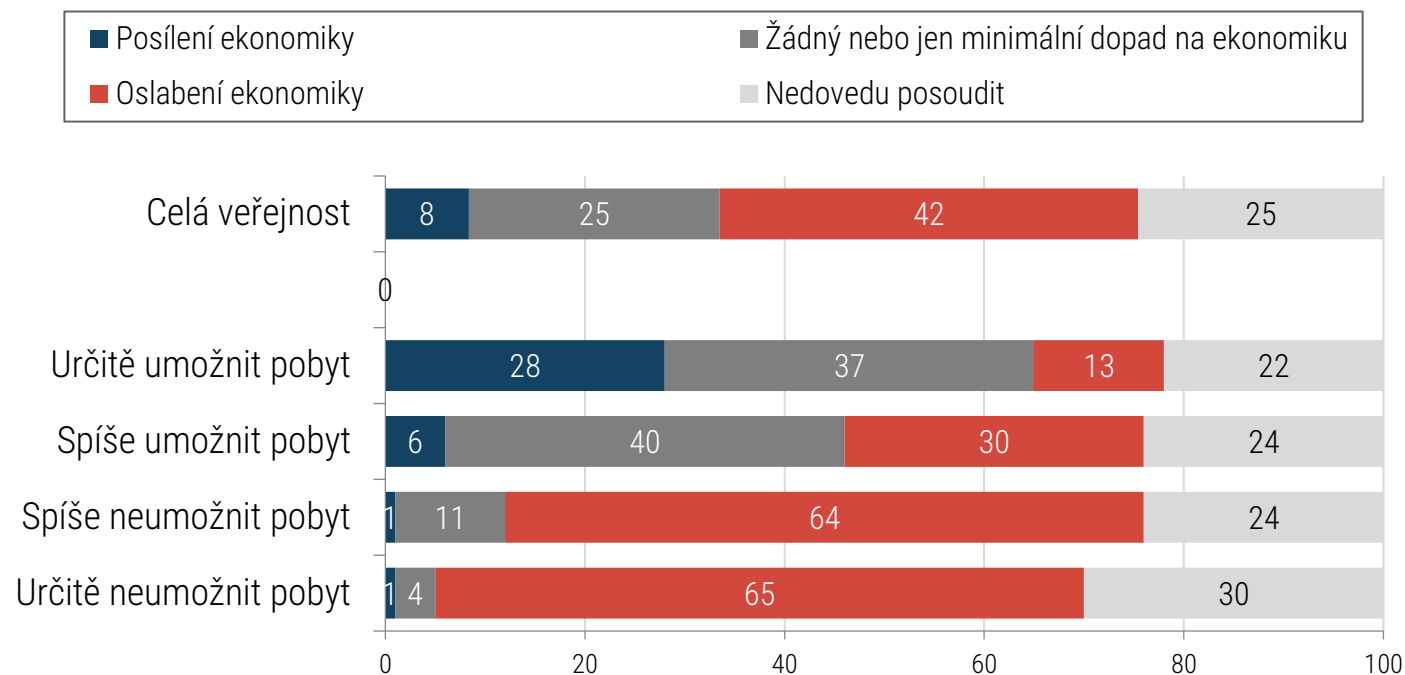
„Jaký dopad příchodu ukrajinských uprchlíků na českou ekonomiku očekáváte v příštích pěti letech?“

Také očekávané dopady příchodu ukrajinských uprchlíků na ekonomiku souvisí s obecnými postoji k nim: Čím příznivější postoje, tím méně lidé očekávají negativní dopady na ekonomiku.

Posílení ekonomiky ovšem očekává jen asi čtvrtina (28 %) lidí, kteří jsou uprchlíkům silně nakloněni. Mezi lidmi s odmítavým postojem k UA uprchlíkům pak nejsou téměř žádní lidé, kteří by očekávali jejich pozitivní dopad na ekonomiku. Očekávaný pozitivní dopad na ekonomiku tak podle všeho není rozhodujícím faktorem pro podporu ukrajinských uprchlíků části veřejnosti. Již na základě předchozích výzkumů jsme konstatovali, že významnější roli hrají altruistické motivace.

„Jaký dopad příchodu ukrajinských uprchlíků na českou ekonomiku očekáváte v příštích pěti letech?“

KAPITOLA 5

Osobní zkušenosti s ukrajinskými uprchlíky

OBSAH KAPITOLY:

5.1 Přehled míry kontaktu s ukrajinskými uprchlíky

5.2 Postoje k ukrajinským uprchlíkům dle typu kontaktu

Na deskriptivní úrovni můžeme o kontaktu české veřejnosti s UA uprchlíky říct následující:

- Většina veřejnosti má osobní zkušenost s ukrajinskými uprchlíky
- Lidé podobně často hodnotí kontakt s Ukrajinci jako převážně pozitivní (23 %) jako převážně negativní (18 %). Nejvíce lidí (38 %) hodnotí kontakty s Ukrajinci celkově jako smíšené (podobnou měrou pozitivní jako negativní). Zbytek kontakty nemá.

Vztah postojů k uprchlíkům a kontaktu s nimi je potřeba interpretovat opatrně. Čísla nás totiž snadno mohou svádět ke kauzálním interpretacím, že například určitý typ kontaktu vede k určitým postojům, když přitom určitá skupina ve společnosti může na základě své sociální pozice tendovat jednak k určité míře kontaktu a jednak k určitým postojům, aniž by tyto dva jevy byly kauzálně propojeny. Z hlediska korelací vidíme následující vztahy v datech, které ale nejsou nutně kauzální, ale samozřejmě mohou být:

- Existuje silná korelace mezi hodnocením kontaktu s uprchlíky a tím, zda jedince podporuje jejich pobyt v ČR, nebo ne.
- Samotná existence kontaktu má velmi slabou spojitost s postoji vůči uprchlíkům.

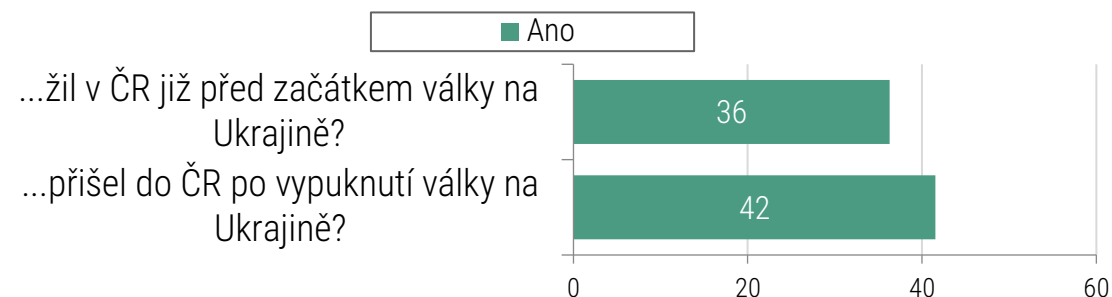
5.1 Přehled míry kontaktu s ukrajinskými uprchlíky

Velká část veřejnosti má už dnes osobní kontakt s ukrajinskými uprchlíky ze sousedství nebo z práce či školy

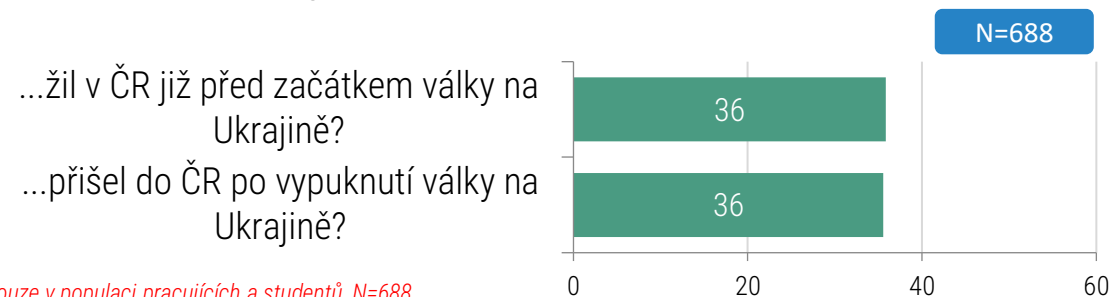
Čeští občané často říkají, že někdo z nově příchozích ukrajinských uprchlíků žije v jejich sousedství (42 %) nebo někoho takového mají v zaměstnání (36 %), méně často však mezi známými nebo přáteli (15 %).

Velmi přibližně lze dnes říct, že podobný podíl veřejnosti reportuje nějaký kontakt s Ukrajinci, kteří zde byli už před válkou, jako s uprchlíky, kteří z Ukrajiny přišli až po válce.

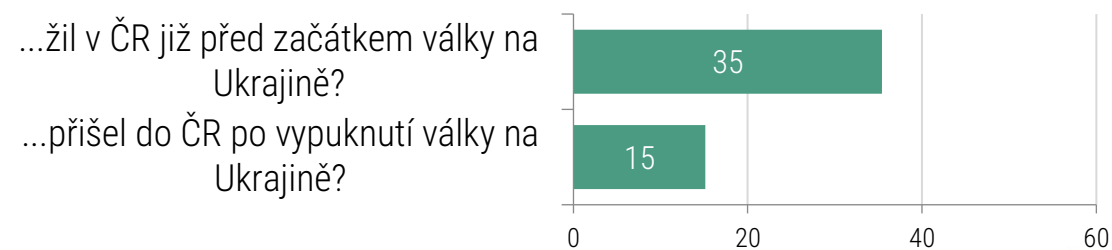
„Žije ve Vašem sousedství někdo ukrajinské národnosti, kdo...“

„Je mezi Vašimi spolupracovníky/zaměstnanci/spolužáky někdo ukrajinské národnosti, kdo...“*

„Máte mezi svými přáteli či známými někoho, kdo...“

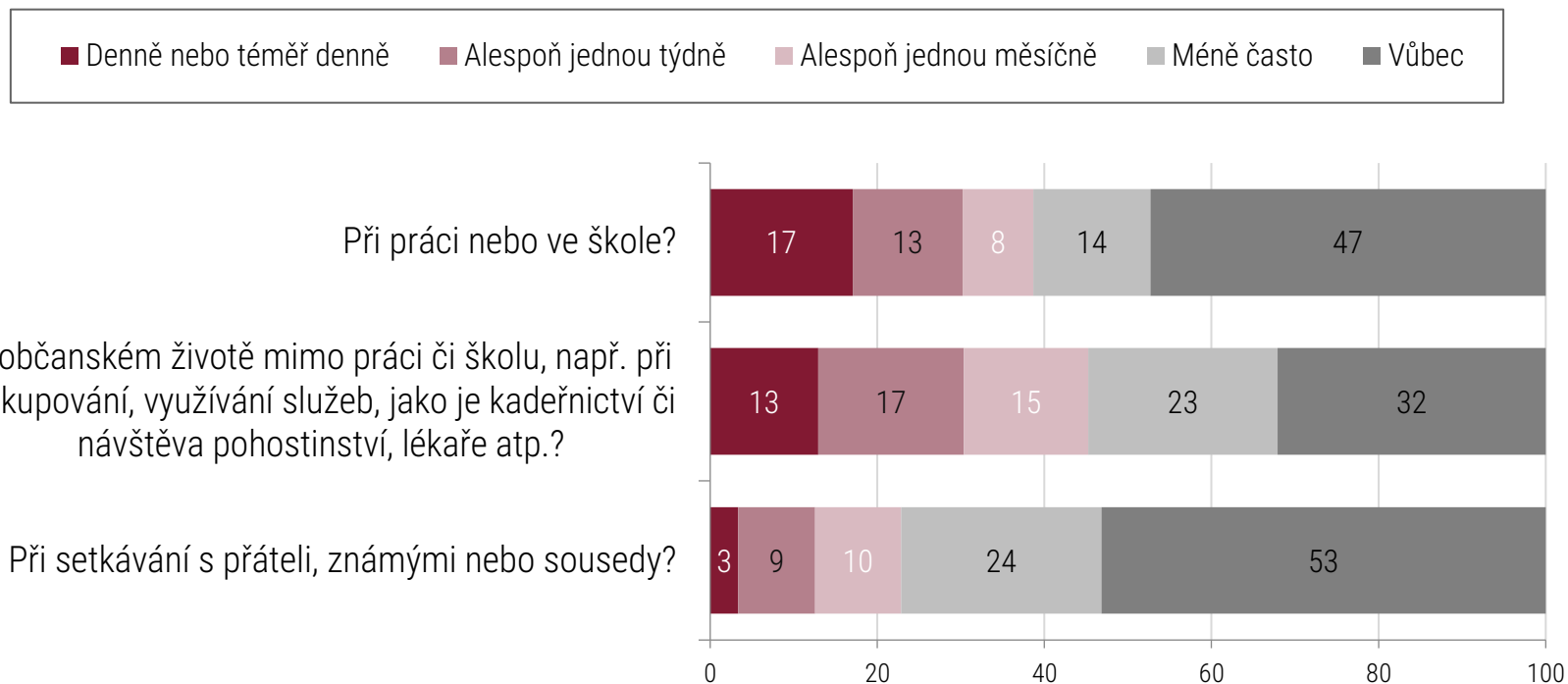

Intenzivní kontakt (z hlediska frekvence) s lidmi ukrajinské národnosti mají lidé především při práci nebo ve škole a také v rámci občanského života. Většina veřejnosti ale častý osobní kontakt s Ukrajinci nemá.

Relativně intenzivní kontakt s lidmi ukrajinské národnosti (alespoň jednou týdně) má dnes asi 30 % Čechů v práci nebo ve škole a podobný podíl také v občanském životě.

Asi 1 z 10 se pak alespoň jednou týdně setkává s nějakým ukrajinským přítelem, známým či sousedem.

„Jak často přibližně hovoříte či jednáte s lidmi ukrajinské národnosti:“

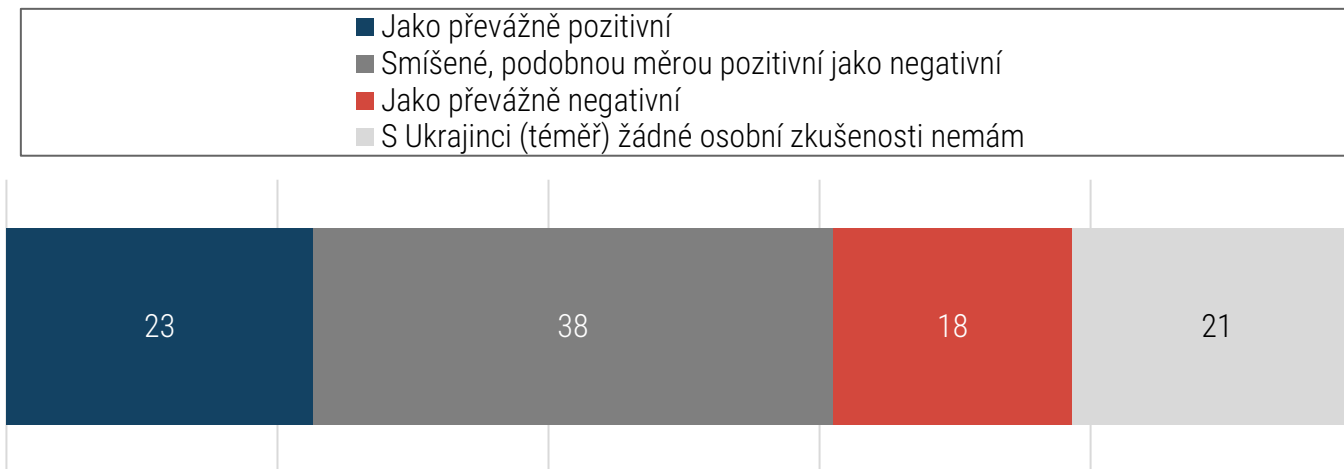

Přibližně 1 z 5 lidí hodnotí své kontakty s Ukrajinci jako **pozitivní**,
1 z 5 jako **negativní**,
2 z 5 jako **smíšené** a
1 z 5 **kontakty nemá**.

Tato otázku poněkud kontrastuje s otázkou výše, podle které 43 % uvádí, že se jejich postoje k UA uprchlíkům od začátku války zhoršily, zatímco jen 3 % uvádí, že se zlepšily (zbytek říká, že se nezměnily).

Částečně lze nesoulad vysvětlit výchozí situací velké solidarity a pozitivního naladění, nicméně stále je zde rozpor mezi 43 %, jejichž postoje se zhoršily, přestože jen 18 % hodnotí osobní zkušenosti s lidmi ukrajinské národnosti jako negativní. Pravděpodobně se zde prosazuje vliv médií a sociálních médií a z toho plynoucích postojů veřejnosti k celospolečenské situaci. Osobní zkušenost je důležitá, ale ne jediná důležitá.

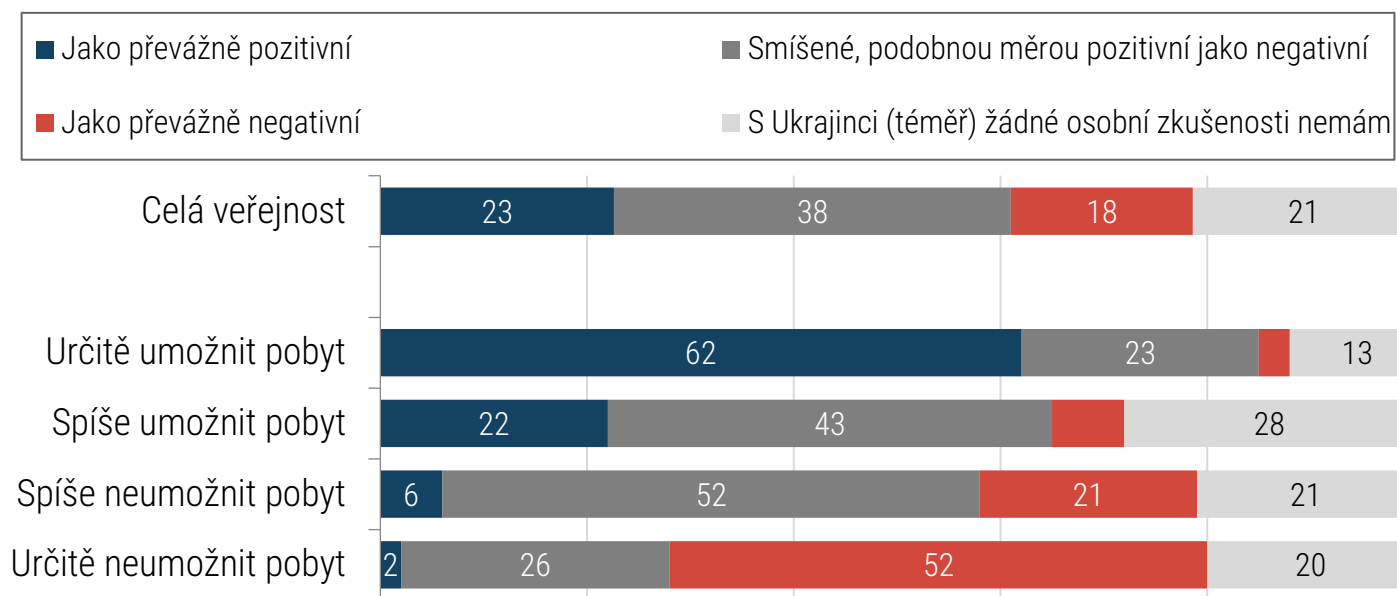
„Když zvážíte všechna svá setkání a jednání s lidmi ukrajinské národnosti, jak je celkově vnímáte?“

Lidé podporující pobyt UA uprchlíků u nás jen výjimečně považují své zkušenosti s Ukrajinci za negativní. Naopak u lidí odmítajících pobyt UA uprchlíků jen velmi zřídka převažují pozitivní zkušenosti.

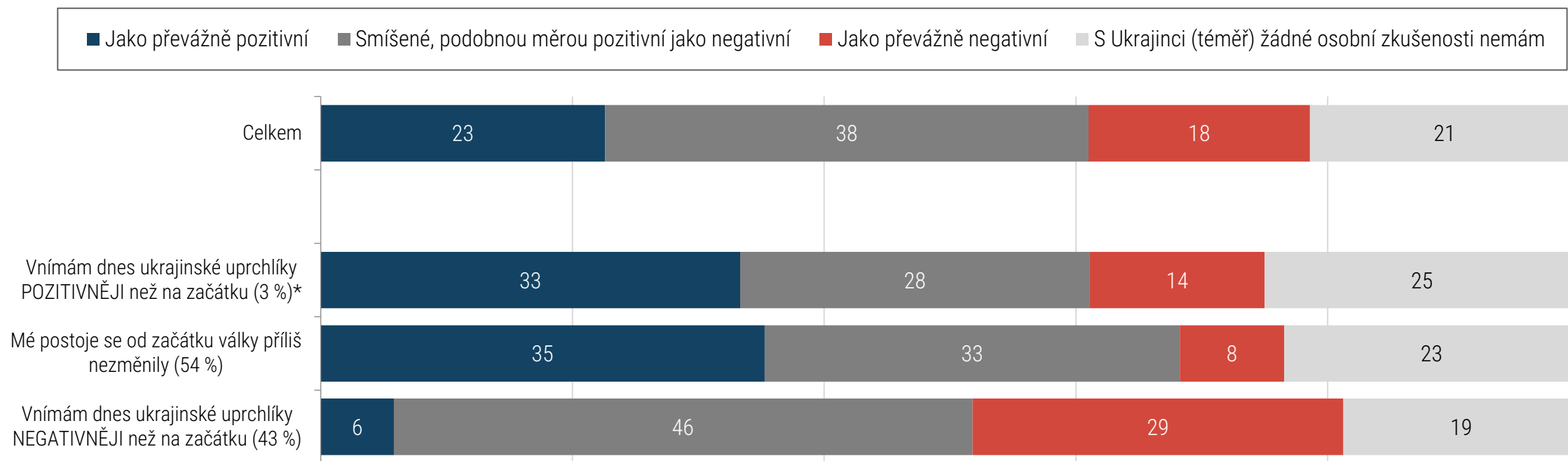
Zajímavé je, že velmi často se převážně negativní hodnocení vlastní zkušenosti s Ukrajinci objevuje jen u osob s rozhodně odmítavým postojem k uprchlíkům. Lidé se „spíše“ odmítavým postojem mají nejčastěji smíšené zkušenosti, a jen asi 1 z 5 mezi nimi má zkušenosti převážně negativní. Graf celkově ukazuje, že postoje k umožňování pobytu ukrajinským uprchlíkům a hodnocení vlastní osobní zkušenosti jsou silně provázané.

„Když zvážíte všechna svá setkání a jednání s lidmi ukrajinské národnosti, jak je celkově vnímáte?“

I mezi těmi, kdo říkají, že jejich postoje k UA uprchlíkům zhoršily, je jen 29 % těch, kdo zároveň říkají, že mají s uprchlíky převážně negativní zkušenosti.

**„Když zvážíte všechna svá setkání a jednání s lidmi ukrajinské národnosti, jak je celkově vnímáte?“
- podle změny postoje k uprchlíkům od začátku války**

* Zjištění za tuto skupinu jsou vzhledem k nízkému počtu respondentů pouze indikativní.

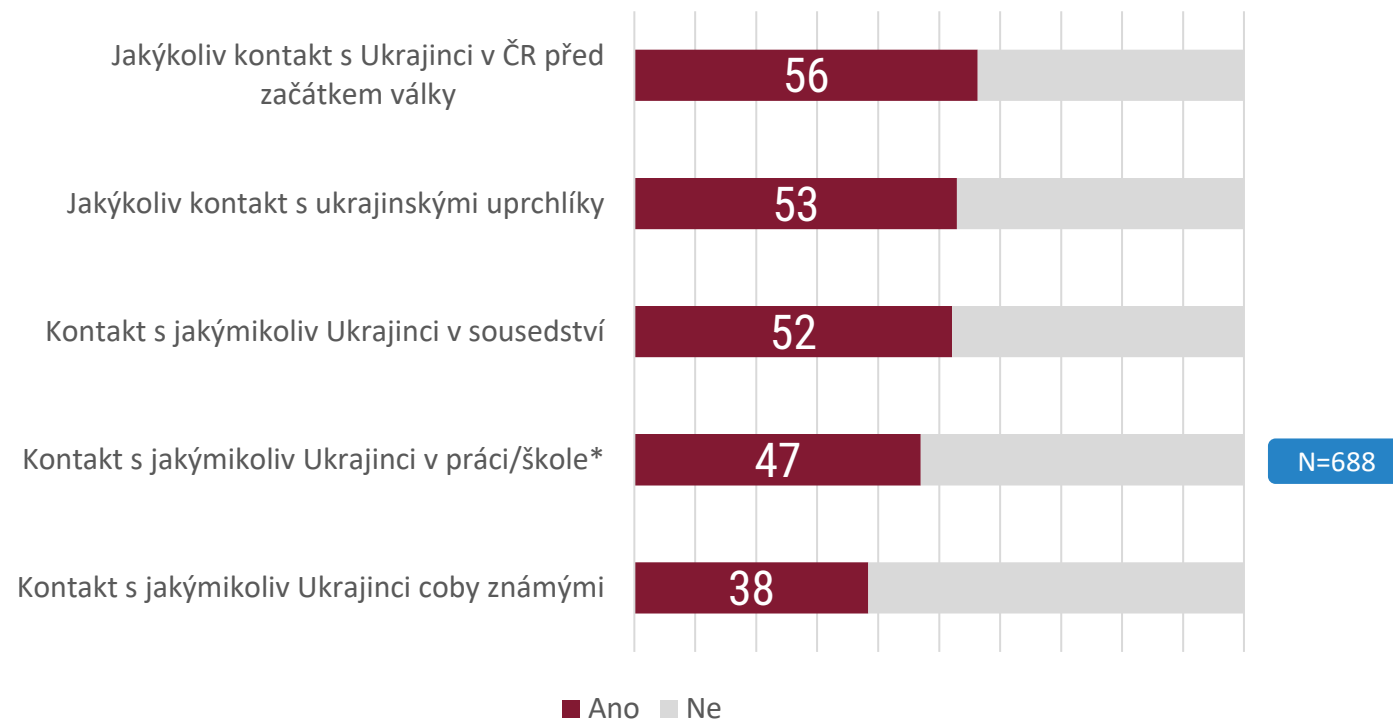
5.2 Postoje k ukrajinským uprchlíkům dle typu kontaktu

Osobní kontakt s lidmi ukrajinské národnosti je dnes v české veřejnosti častou zkušeností.

Lehce přes polovinu (56 %) veřejnosti dnes říká, že v jejich okolí, v práci, v sousedství nebo mezi známými je někdo ukrajinské národnosti, kdo tu již žil před ruskou invazí.

Podobně lehce přes polovinu (53 %) má ve svém okolí někoho z nově příchozích ukrajinských uprchlíků.

Z hlediska typu kontaktu je pak nejčastější kontakt s Ukrajinci, kteří žijí ve stejném sousedství – takový kontakt má asi polovina (52 %) české veřejnosti. Na druhém místě je kontakt v práci nebo ve škole (47 %).

* Pouze v populaci pracujících a studentů, N=688

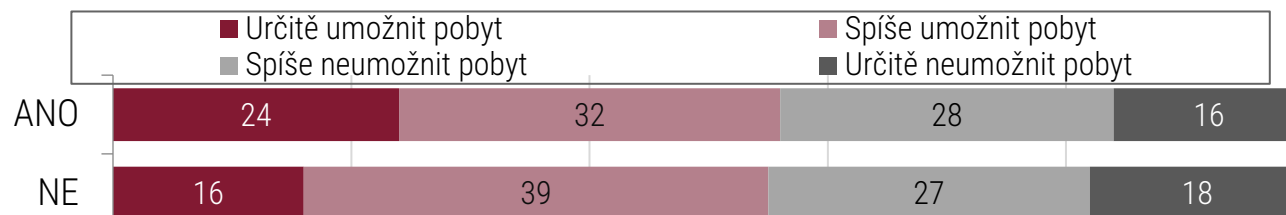
Kontakt s Ukrajinci a vnímání ukrajinských uprchlíků

Kontakt s Ukrajinci, ať už ho definujeme jakkoliv, jen velmi slabě predikuje podporu pobytu ukrajinských uprchlíků u nás.

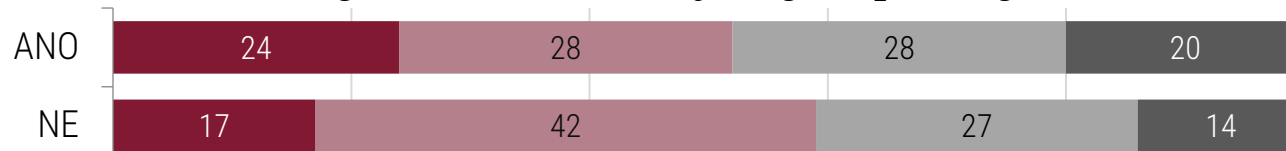
Pro všechny zkoumané typy kontaktu platí, že lidé, kteří kontakt s Ukrajinci mají, jsou o něco častěji rozhodnými podporovateli umožnění pobytu UA uprchlíků než ti, kdo kontakt nemají. Zároveň je ale mezi lidmi s kontaktem většinou i více rozhodných odpůrců. Kontakt tedy může postojе nejen zlepšovat, ale i zhoršovat.

Jedinou výjimkou je kontakt s Ukrajinci coby známými či přáteli, kde je jasná pozitivní korelace mezi podporou pobytu a kontaktem.

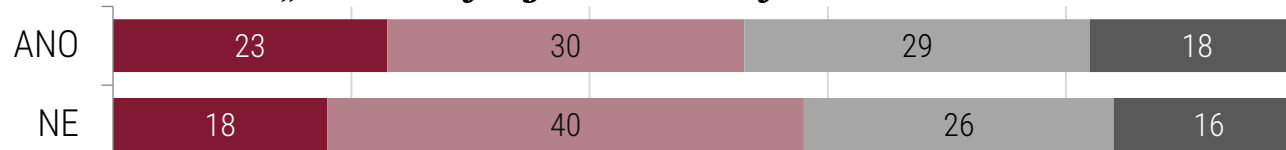
„Jakýkoliv kontakt s Ukrajinci v ČR před začátkem války:“

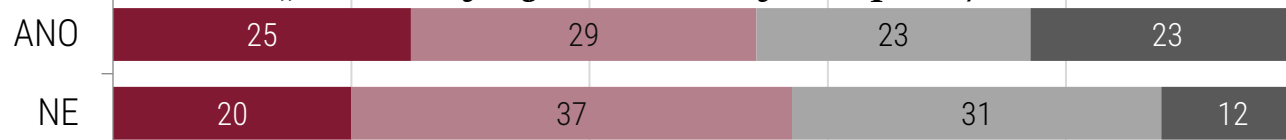
„Jakýkoliv kontakt s Ukrajinskými uprchlíky:“

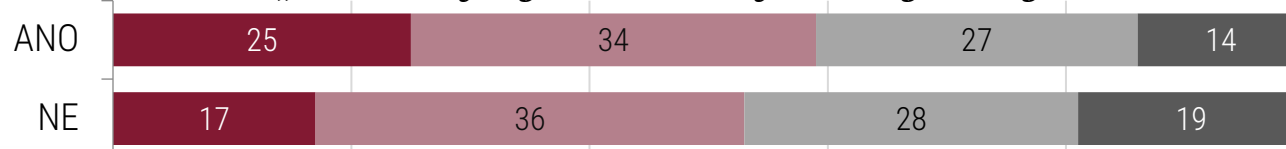
„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci v sousedství:“

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci v práci / škole:“

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci coby známými“

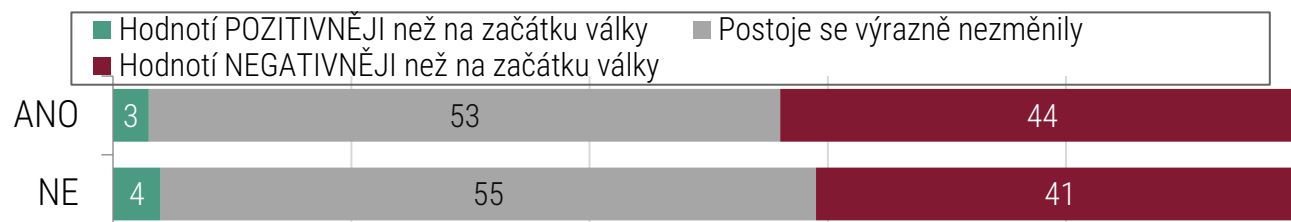
Kontakt s Ukrajinci a proměna postojů k Ukrajincům od začátku války

Pokud se zaměříme na podíl těch, kdo tvrdí, že se jejich postoj k UA uprchlíkům od začátku války zhoršil, pak není příliš rozdíl mezi těmi, kdo měli kontakt s Ukrajinci před začátkem války, a těmi, kdo takový kontakt neměli.

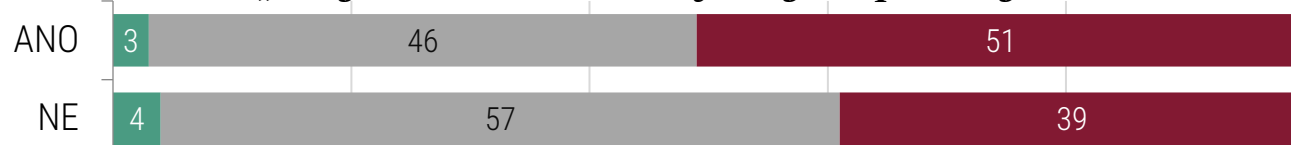
Rozdíly se ale objevují jinde: Lidé, kteří mají kontakt s uprchlíky, kteří k nám přišli od začátku války, častěji říkají, že se jejich vztah k uprchlíkům od začátku války zhoršil, než ti, kdo s nimi kontakt nemají.

Při pohledu přes typ kontaktu se zdá, že negativní vliv kontaktu s UA uprchlíky se objevuje především tehdy, pokud se jedná o kontakt skrze sdílené sousedství.

„Jakýkoliv kontakt s Ukrajinci v ČR před začátkem války:“

„Jakýkoliv kontakt s Ukrajinskými uprchlíky:“

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci v sousedství:“

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci v práci / škole:“

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci coby známými“

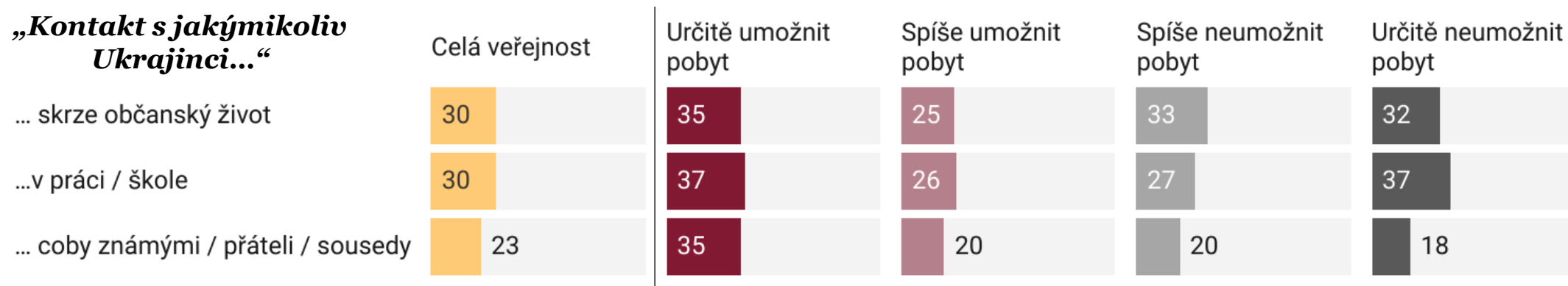

Příznivý postoj k UA uprchlíkům je asociován především s kontaktem s Ukrajinci mezi přáteli, známými a sousedy.

Dynamika pro kontakty skrze občanský život, ale také v práci nebo ve škole je různorodá: Zde obě krajní kategorie („určitě umožnit pobyt“ i „určitě neumožnit pobyt“) jsou si z hledisky míry kontaktu podobné: mají nejvíce kontaktu. Nabízí se hypotéza, že častý osobní kontakt může generovat vyhraněnou pozici vůči uprchlíkům jedním, nebo druhým směrem, podle kvality/vnímání kontaktu.

*Příklad, jak číst graf: Mezi lidmi, kteří by určitě umožnili pobyt ukrajinských uprchlíkům, jich 35 % má kontakt s Ukrajinci skrze občanský život, 37 % skrze práci nebo školu a 35 % skrze známost, přátelství nebo sousedství.

„Kontakt s jakýmikoliv Ukrajinci...“

*Zobrazeny odpovědi pouze za možnost „alespoň jednou týdně“

První mediální ohlasy:

Draft výzkumné zprávy byl sdílen s mediálním partnerem, Deníkem N. Následně již byly publikovány některé výstupy z projektu, viz níže. Oproti této verzi zprávy odrážely první výstupy pouze červnová data.

Rozhovor s Jaromírem Mazákem (STEM): <https://denikn.cz/1210657/podpora-ukrajincu-zustava-stabilni-je-to-prevazne-pozitivni-pribeh-o-ceske-spolecnosti-rika-vyzkumnik/?ref=tit>

Článek s vybranými grafy z této výzkumné zprávy: <https://denikn.cz/1209999/cesi-jsou-pro-dalsi-podporu-ukrajincu-ale-jen-do-konce-valky-nejskeptictejsi-k-pomoci-jsou-zeny/?ref=list>

Podcast Deníku N (rozhovor s Janem Tvrdoněm nad daty ze studie): <https://denikn.cz/1212116/studio-n-co-si-cesi-doopravdy-mysli-o-ukrajincich/?ref=list>

Výzkum zpracoval analytický ústav STEM s finanční podporou nadace Blíž k sobě.

Kontakt:
Jaromír Mazák, ředitel výzkumu
jaromir.mazak@stem.cz